

T. C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU İLE EĞİTİM
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BENLİK ALGISI
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

MEHMET BİLBEK

MERSİN, 2012

T. C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU İLE EĞİTİM
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BENLİK ALGISI
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

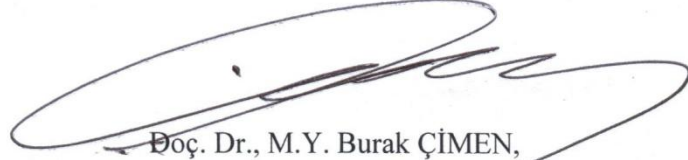
MEHMET BİLBEK

DANIŞMAN:
Doç. Dr. Zeka PEHLEVAN

MERSİN, 2012

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Benlik Algısı Açısından Karşılaştırılması” başlıklı çalışma, jürimiz tarafından Doktora/Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

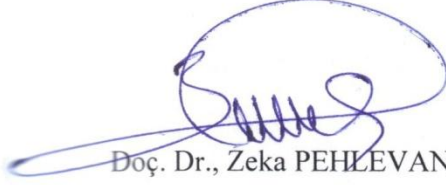
Tez Savunma Tarihi 05/07/2012

Doç. Dr., M.Y. Burak ÇİMEN,

Mersin Üniversitesi

Jüri Başkanı

Doç. Dr., Zeka PEHLEVAN,

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr., Bülent GÜNDÜZ

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yüksel KELES
Enstitü Müdürü
İmza Mühür

TEŞEKKÜR

Tezimin yazımında çok değerli geribildirimlerini sunan ve tezimin tüm aŐamalarında bana destek olan danıŐmanım Doç. Dr. Zeka Pehlevan'a, meslektaŐım Yard. Doç. Dr. Leyla Sarağ ve Okt.Cem Yoksuler Yılmaz' a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Alt Amacı.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.5. Sayılıtlar	5
BÖLÜM II	6
2. GENEL BİLGİ.....	6
2.1. Benlik Kavramı	6
2.2. Carl Rogers ve Benlik Kavramı.....	8
2.3. Benlik Çeşitleri	9
2.4. Benliğin Oluşumu	10
2.5. Benliğin Gelişimi	11
2.6. Olumlu Benlik Gelişiminin Önemi	12
2.7. Sosyal Karşılaştırma Kuramı	15
2.8. Sosyal Karşılaştırma ile İlgili Bilimsel Çalışmalar	17
2.8.1. Ulusal Çalışmalar.....	17
2.8.2. Uluslararası Çalışmalar.....	19
BÖLÜM III.....	25
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Modeli.....	25
3.2. Evren ve Örneklem	26

3.3. Veri Toplama Aracı	33
3.4. Veri Toplama İşlemi	34
3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi	34
BÖLÜM IV	35
4. BULGULAR.....	35
BÖLÜM V.....	41
5. TARTIŞMA	41
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	44
KAYNAKÇA.....	45
EKLER.....	49
EK 1	49
SOSYAL KARŞILAŞTIRMA ÖLÇEĞİ	49
ÖZGEÇMİŞ	51

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Katılanların okudukları fakültelerin cinsiyete göre dağılımı	27
Tablo 3.2. Katılanların okudukları bölümlere ve aktif spor yapma durumlarına göre dağılımı	28
Tablo 3.3. Katılanların sınıflarına ve serbest zaman aktivitelerine göre dağılımı	29
Tablo 3.4. Katılanların yaşadıkları yer ve flört durumuna göre dağılımı	30
Tablo 3.5. Katılanların arkadaş grubu ve bölümlerini isteyerek seçme durumuna göre dağılımı	31
Tablo 3.6. Katılanların bölümlerinden memnuniyet durumuna ve akademik başarı düzeyine göre dağılımı.....	32
Tablo 4.1. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının bölümlere göre F testi sonuçları	35
Tablo 4.2. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının sınıflara göre F testi sonuçları	36
Tablo 4.3. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının spor yapma durumuna göre karşılaştırılması.....	36
Tablo 4.4. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının hobiye sahip olup olmama durumuna göre t testi sonuçları	37
Tablo 4.5. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının aile ile birlikte yaşama durumuna göre karşılaştırılması.....	37
Tablo 4.6. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının flört durumuna göre karşılaştırılması	38
Tablo 4.7. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının arkadaş grubuna sahip olma durumuna göre karşılaştırılması.....	38
Tablo 4.8. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının okudukları bölümden memnun olma durumuna göre karşılaştırılması.....	38
Tablo 4.9. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının okudukları bölümü isteyerek seçme durumuna göre karşılaştırılması	39
Tablo 4.10. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının akademik başarı durumuna göre F testi sonuçları.....	39

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BESYO: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SKÖ: Sosyal Karşılaştırma Ölçeği

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU İLE EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BENLİK ALGISI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet BİLBEK

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri ile Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde (sınıf öğretmenliği, resim öğretmenliği) öğrenim gören öğrencilerin sosyal benlik algısı düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Araştırmaya 270 kadın 224 erkek olmak üzere toplam 495 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Sosyal Karşılaştırma Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanlarının 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden daha yüksek, hobisi olanların, olmayanlara oranla daha yüksek, arkadaş grubu olanların olmayanlara oranla daha yüksek, okudukları bölümden memnun olan öğrencilerin, memnun olmayanlara oranla daha yüksek, bölümü isteyerek seçenlerin, seçmeyenlere oranla daha yüksek, akademik başarı düzeyi iyi olanların zayıf olanlara oranla daha yüksek olduğu ortaya konmuştur ($p \leq .05$). Bununla birlikte sosyal benlik algısı puanlarının aktif spor yapıp yapmama durumlarına, aileleri ile birlikte yaşama durumlarına ve flörtlerinin olup olmama durumuna göre ise değişiklik göstermediği ortaya çıkmıştır .

Anahtar Kelimeler: Benlik, sosyal benlik, sosyal karşılaştırma

**COMPARING SOCIAL IDENTITY LEVELS BETWEEN PHYSICAL
EDUCATION MAJORS AND EDUCATION FACULTY MAJORS**

Mehmet BİLBEK

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate social esteem of students of Cukurova University School of Physical Education and Sports and Faculty of Education (primary school teacher education and art teacher education). Totally 495 students, including 270 women and 224 men, participated in the study. Social Comparison scale was used to collect data. Results demonstrated that students from Physical Education and Sports Department gathered higher social comparison score compared to students of other departments, 1st and 4th grade students gathered higher scores than 2nd and 3rd grade students, students having hobby gathered higher scores compared to students with no hobby, students who have friends gathered higher scores compared to students who have no friends, students who selected their own department gathered higher scores compared to students who selected their own department unwillingly, students who are academically successful gathered higher scores compared to students who are academically unsuccessful ($p \leq .05$). In addition, no difference found between students who actively participate in sports and inactive students, students who live with their families and who live alone, and students who have flirt and who have not. It is suggested that these variables have to be considered to increase students' level of positive comparison.

Key Words: Identity, social identity, social comparison

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Her zaman belirtildiği üzere insan sosyal bir varlıktır. Bunun anlamı insanların tek başlarına yaşamadıkları ve içinde buldukları toplum içinde toplu halde yaşadıklarıdır. Yüzyıllar boyunca insanlar yaşayabilmek için diğer insanların yardımına gereksinim duymuşlardır. Başlangıçta temel ihtiyaçlar olan barınma, avlanma, beslenme gibi nedenlerden dolayı topluluk oluşturmuş olsalar bile diğer insanlarla iletişim kurma, sosyal ilişkilerde bulunma gibi faktörler de etkili olmuştur. İnsanlar arasındaki bu iletişim; onun sosyal bir varlık olmasını ve birey olarak gelişmesini sağlayan en önemli araçlardan biridir.

Sosyal açıdan gelişim sürecinde insanlar zihinsel, fiziksel ve duygusal açıdan da gelişme gösterirler. Toplumda çevresi ile etkili iletişim kurabilen bireylerin sosyal gelişimleri de sağlıklı olur. Bu sosyal gelişim sürecinde gelişen bir olgu da “benlik” olgusudur. Benlik, bir bireyin kendini algılama şekli, kim ve ne olduğuna, kimliğine ilişkin düşüncesidir. Kendisi hakkındaki duygu, düşünceleri ve kendisi için önemli olan şekillerde başarılı olma yetisidir. Kısaca kendinden ve sahip olduğu tüm özelliklerden memnun olmasıdır (MEB, 2011). Köknel’e göre ise benlik kişinin kendisinin öğrenme, eğitim ve insanlar arası etkileşimle geliştirdiği, onu öteki bireylerden ayırt eden ve kişiliğini belirleyen temel kişilik boyutu, bilinçli ruhsal süreçler bağlamıdır. Benlik güçlendikçe bireyin kişiliği de güçlenir. Bir başka tanımda ise benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanıları ve kendisini görüş tarzından oluşmakta ve bu açıdan bakıldığında da benlik kişiliğin öznel yanı olarak açıklanmaktadır (Baymur, 1997). İnsan benliği doğuştan varolan bir özellik değildir. Kişinin benliği ailesi, çevresi, arkadaş grupları ve toplum tarafından etkilenir ve şekillenir. Bu şekillenme yaşam boyu devam eder.

Birey benlik gelişimi sürecinde zaman zaman kendisini diğer insanların gözleri ile görür, diğer insanlardan gelen olumlu ya da olumsuz tepkiler sonucunda benliğini ve davranışlarını değiştirebilir yeni bir benlik yaratabilir. Bu durum sosyal

olayların ve toplumdaki diğer bireylerin benlik gelişimi üzerindeki etkisinin önemini gözler önüne sermektedir.

Bireyler zaman zaman kendileri ile ilgili bir fikre ulaşmak istediklerinde kendilerini başkaları ile kıyaslama yoluna giderler. Sosyal karşılaştırma olarak adlandırılan bu kuram Festinger (1954) tarafından ortaya atılmış ve temel olarak kişilerin başkaları ile kıyaslandığında kendisini çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algısı olarak tanımlanmıştır. Sosyal karşılaştırma kuramının amaçları arasında:

- Hatasız öz değerlendirmeye ulaşma
- Kendilik değerini arttırma
- Kendi kendini geliştirme
- Paylaşma/katılım hissi sayılabilir.

Sosyal karşılaştırma kuramında iki tür karşılaştırma tanımlanmıştır. Bunlar yukarı doğru ve aşağı doğru karşılaştırmadır. Yukarı doğru karşılaştırma “üstünlük karşılaştırması” olarak da adlandırılır. Bu tür bir karşılaştırmada birey kendisini kendinden daha üstün başka bireylerle karşılaştırma yoluna gider. Aşağı doğru sosyal karşılaştırmada ise birey kendisini kendinden daha aşağı seviyede olan bireylerle karşılaştırır. Bu iki tür karşılaştırmaların olumlu ya da olumsuz sonuçları olabilir. Örneğin bireyin yukarı doğru sosyal karşılaştırma yaptığı durumlarda yüksek hedefler koyarak kendisini geliştirmesi olumlu bir sonuç olmakla birlikte, başarısız olduğu durumlarda öz saygısını ve kendisine olan güvenini yitirebilir. Aynı biçimde aşağı doğru yapılan sosyal karşılaştırmalarda ise bireyin özsaygısı alçak hedefler seçildiği için artabilir, ancak kendisini geliştirmesi yönünden de olumsuz etkileri olabilir (Festinger, 1954).

Sosyal karşılaştırma kuramı benlik kavramını açıklamada önemli rol oynamaktadır. Çünkü benliğin oluşumu ve gelişimi sürecinde yaşadığımız sosyal olaylar ve etkileşimler bireylerin kendilerini tanımlamalarına olanak sağlamıştır. Bireylerin kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, kendini tanıma ve değerlendirme biçimi olan benlik algısını etkileyen çeşitli etkenler vardır (Sayiner, Savaşan, Sözen ve Köknel, 2007). Beden eğitimi ve spor da bu etkenlerden biridir.

Spor, fiziksel gelişimin sağlaması yanı sıra insanların kişiliklerini olumlu yönde şekillendiren bir kavramdır. Bununla birlikte sporun bireylerin psiko-sosyal gelişimlerdeki olumlu etkisi de bilinmektedir. Aynı olumlu etkinin bireylerin kendi benliklerini tanımlarken de ortaya çıkıp çıkmadığı konusunda, özellikle beden eğitimi ve spor alanında araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışma özellikle Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenciler ile Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır.

1.2. Araştırmanın amacı

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda (BESYO) öğrenim gören öğrencilerin derslerde gördükleri spor ile ilişkili derslerin onların sosyal benlik algısı düzeylerine etkisi olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın temel amacı BESYO'da öğrenim gören öğrenciler ile Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde (sınıf öğretmenliği, resim öğretmenliği) öğrenim gören öğrencilerin, başkaları ile kıyasladıklarında kendilerini farklı değişkenler açısından nasıl gördüklerine ilişkin algıları arasında bir fark olup olmadığını karşılaştırmalı biçimde incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı bölüm, cinsiyet, aile yanında/uzağında yaşama, sınıf, hobiye sahip olma/olmama, flörtü olma/olmama, arkadaş grubuna sahip olma/olmama, okuduğu bölümden memnun olma/olmama, bölümü isteyerek seçme/seçmeme, akademik başarı düzeyi değişkenlerine göre sosyal benlik algılarını incelemektir.

1.3. Alt amaçlar

- 1.3.1. BESYO ve Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin sosyal benlik algıları arasında öğrenim gördükleri Yüksekokul/Fakülte açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.2. BESYO ve Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin sosyal benlik algıları arasında cinsiyet açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.3. Aile yanında yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin sosyal benlik algıları arasında cinsiyet açısından bir fark var mıdır?

- 1.3.4. Sınıflarına göre öğrencilerin sosyal benlik algıları arasında cinsiyet açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.5. Bölümlere göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.6. Bir hobiye sahip olup olmama durumuna göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.7. Flört durumuna göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.8. Arkadaş grubuna sahip olup olmama durumuna göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.9. Okuduğu bölümden memnun olup olmama durumuna göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.10. Bölümü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?
- 1.3.11. Akademik başarı düzeyine göre öğrencilerin sosyal benlik algıları açısından bir fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Sporun, bireylerin fiziksel gelişimleri yanında, psiko-sosyal açıdan da gelişimlerine olan olumlu etkisi göze alındığında, çalışmaya katılacak BESYO'da öğrenim gören öğrencilerin, Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilere oranla kendilerini başkaları ile kıyasladıklarında daha olumlu algılayacakları düşünülmüştür.

Ortaya çıkacak veriler, bireylerin kendilerini algılamaları konusunda olumlu etkiler yaratacak olan sporun, bireylerin yaşamlarına daha fazla etki edecek biçimde adapte edilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu yüzden elde edilen veriler ışığında eğitim öğretim ortamında çeşitli spor aktivitelerinin düzenlenmesi, ders programlarında daha fazla yer alması, toplumun her kesimine uygun fiziksel egzersiz ve spor olanaklarının sağlanması gibi öneriler geliştirilebilecektir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu çalışma yalnızca Çukurova Üniversitesi BESYO ve Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde (Sınıf Öğretmenliği ve Resim Öğretmenliği) öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

1.6.Sayıtlar

- Katılımcılar (örneklemdaki kişiler) “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği”ni içtenlikle ve doğru bir biçimde yanıtlamışlardır.
- Katılımcılar ölçme aracının uygulanması sürecinde aynı ölçüde güdülenmişlerdir.

BÖLÜM II

2. GENEL BİLGİ

Bu bölümde benlik kavramı tanımlanmış, benliğin oluşumu, benliğin gelişimi ve benliğin önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Benlik ile ilgili bilgileri takiben “Sosyal Karşılaştırma Kuramı” ile ilgili açıklamalar yapılmış ve sosyal karşılaştırma ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan bilimsel araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1. Benlik Kavramı

Ergil (1994), bireyin insan olarak doğmadığını, sosyal yaşama girdikçe bu niteliği kazandığını, bu sosyal yaşama da genellikle aile çevresinde girdiklerini belirtmiştir. Aynı zamanda insanlaşmak için sosyal ve kültürel çevresine, sadece fiziksel ve biyolojik gereksinimlerden değil, kişisel bütünlüğünün gelişimi için de bağımlı olduğunu vurgulamıştır.

Ergil (1994)’e göre benlik denen sosyal kimlik, “ben” ve “kendim” öğelerinden oluşur. “Ben” her çocukta bulunan, kendiliğinden ve dinamik, geniş davranış deposudur. Bu depoda bulunan davranış potansiyeli, önceleri örgütlü ve disiplinli değildir. Bir sürü sorun ve sakınca pahasına, çocuğu her yöne yöneltmeye hazır bekler. “Kendim” denilen alanın gelişmesi zaman alır. Benliğin bu alanı “ben” i denetim altına almak ister. Çocuk zamanla çevresiyle etkileşimi sonucu “ben”in yapmaması gereken şeyler olduğunu kavramaya başlar. Anne bunun ne olduğunu çocuğun kendisi anlayıncaya kadar “hayır” der. İşte o zaman “kendi”si, elbisesini tutuşturmak üzere olan “ben”i durdurur. “Kendim” önce annedir. Daha sonra hem annesi, hem babası, akranları, arkadaşları ve öğretmenlerinden oluşan çevresi bu kimliğe girerler. Bunların tümü özümsemer ve çocuğun benlik bilincinin bir parçası olurlar. İnsan benliğinin ayırıcı özelliği, olmadan önce eylemleri denetleyebilmeyi öğrenme yeteneğidir. Çocukta “kendim” ile “ben” arasında bir iç söyleşi ve muhasebe sürer. “Kendim” anne, baba ve diğerlerinin beklentilerine uygun biçimde davranması için “ben”i denetleyen ve uyaran benliğin parçasıdır. “Ben”, bireyin, diğerlerinin tutumlarına olan tepkisidir. “Kendim” ise, bireyin, diğerlerinden alıp özümlediği bir

dizi örgütlenmiş tutumdur. Diğerlerinin tutumları, örgütlenmiş “kendim”i oluşturur. Birey buna “ben” olarak tepki verir. Ergil’e (1994) göre bu durumda yaratıcı ve atılgan “ben” ile ihtiyatlı ve uyucu “kendim” arasında bir denge kurulmalıdır. Böyle bir denge kurulmadığı takdirde çocuk kendisini çok çekingen yapacak olan bir denetimin etkisi altına girebilir. Öte yandan çocuk sınırlanmadan ve “ben” in tam anlamıyla gelişmesine izin verecek biçimde yetiştirilebilir. Bu durumda çocuk öz-denetim denen kendi kendini kontrol etkisini kazanamayacak ve bencil olacaktır. Tüm bu bilgiler ışığında Ergil (1994) “ben” ve “kendim”i tam olarak gelişmiş insan benliğinin doğal, normal ve zorunlu olarak birbirini bütünleyen parçaları olarak ortaya koymuştur.

Ergil (1994), bütün insanlarda öznel (subjektif) ve nitelikli “ben” ile nesnel (objektif) nitelikli öğelerden oluşan benlik bulunduğunu belirtmiştir. Bu nitelikler, çocukluktan başlayarak bireyin, diğer bireylerle olan ilişkileri içinde gelişir. Benlik, bireyin, kendisini başkalarının davranışlarının hedefi (nesnesi) ve diğerlerini, kendi davranışlarının hedefi olarak görmesi ile oluşur (Ergil, 1994). Aynı zamanda başkalarının okulda, işyerinde oyunda birey hakkında düşündükleri, bireyin kendisi hakkında nasıl düşündüğünü, toplumsal yaşamda ne olacağını büyük ölçüde etkiler. Fiziksel görünümü hakkında fikir edinmek için aynaya bakan bir birey, kendisi hakkında sosyal değerlendirme yapmak için de başkalarının onlara yönelik davranışlarına bakar.

Köknel (1995)’e göre ise benlik kişinin kendisinin öğrenme, eğitim ve insanlar arası etkileşimle geliştirdiği, onu öteki bireylerden ayırt eden ve kişiliğini belirleyen temel kişilik boyutu, bilinçli ruhsal süreçler bağlamıdır. Benlik güçlendikçe bireyin kişiliği de güçlenir.

Bir başka tanımda benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanıları ve kendisini görüş tarzından oluşmakta ve bu açıdan bakıldığında da benlik kişiliğin öznel yanı olarak açıklanmaktadır (Baymur, 1997). Benlik şu soruların yanıtlarını içerir:

- Ben neyim?
- Ben ne yapabilirim? Bende ne gibi yeterlikler var?
- Benim için neler değerlidir? Ben ne yapmalıyım ne yapmamalıyım?

- Hayatta ne istiyorum?

Bu sorular doğrultusunda Baymur (1997) benliği bireyin özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, emelleri ve ideallerine ilişkin kanılarının dinamik bir örüntüsü olarak açıklamıştır. Buna ek olarak benlik üzerinde beden özelliklerinin ve yapısının (kısa-uzun, zayıf-şişman, esmer-sarışın, düz saçlı-kıvrırcık saçlı gibi) etkisi olmasına rağmen, benliği birinci derecede psişik ve ikinci derecede tensel bir kavram olarak vurgulamıştır.

Bayat (2003)'a göre insanın kişiliğinin temelinde “ben” yer alır, bu benliğin merkezinde ise bir içsel varlık/çekirdek bulunmaktadır. Bu içsel varlık ya da çekirdek ya da öz ben (gerçek ben) çevresi ile sürekli bir etkileşim içerisindedir ve benlik algısı denilen sistem bu etkileşim süreci içerisinde gelişir. Bu gelişim sürecinde bireyler dışarıdaki dünyayı geliştirdikleri ya da sahip oldukları benlik algısı etrafında ve kendilerine özgü olarak algılayıp anlarlar ve böylece bireylerin davranışları, kişiliğin temelinde yer alan “benlik” kavramının gelişimine neden olur.

2.2. Carl Rogers ve Benlik Kavramı

Rogers'ın kişilik kuramında benlik ve benlik kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Rogers'a göre benlik ilişkin algılamalarını belirleme şeklidir. Benlik, fenomenal alanın bilinçli bölümüdür. İnsanın algılamalarının tümü, algısal alanın zeminini oluşturmaktadır (Gün, 2006). Benlik, insanın algısal alanının bir bölümüdür. Bu kurama göre birey gerçek dünyayı değil, algıladığı dünyayı, fenomenal dünyasını bilmektedir. Çevresinde bulunan uyarıcıları nasıl algırsa, ona göre tepkide bulunmaktadır. Yeni doğan bir bebek kendisinin ayrı bir varlık olarak “ben” olarak farkında değildir. Dolayısıyla yaşamın başlangıcında benlik mevcut değildir. Sadece farklılaşmamış bir algısal alan mevcuttur. Ancak kendini gerçekleştirme güdüsünün bir bölümü olan, farklılaşma yönelimi ile çocuk, kendini dünyadaki diğer varlıklardan ayırmaya başlar. Algısal alanın, bireyin parçası olanlar ve olmayanlar olarak farklılaşması Rogers'a göre benlik kavramının oluşumunda önemlidir. Rogers'a göre benlik kavramı, daha çok başkalarının birey hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Bireyin doğrudan doğruya edindiği basit ve öznel yaşantılar birleşerek benlik algısını oluşturmakta; bireyin benlik algıları, başkalarının kendisi hakkındaki yargılarıyla birleşerek benlik kavramını meydana getirmektedir. Bu kurama göre bireyler, diğer

insanların özdeşleşmiş ya da içten gelen değerlendirmelerine göre hareket etmeye başladıklarında değer şartlarını öğrenmiş olurlar. Bu şartlara göre yaşamazlarsa kendilerini olumlu olarak görmeye layık görmezler (Gün, 2006). Rogers'ın kişilik konusundaki çalışmalarının temel amacı, insanın nasıl değişikliğe uğradığını anlamaya çalışmak olmuştur. Rogers'a göre, bireyin yaşantılarının bazıları benlikle ilgili olarak algılanır ve simgeleştirilir. Bazılarına önem verilmez. Çünkü bunlar benlikle ilişkili olarak algılanmaz. Benlik yapısıyla uyumsuzluk içinde olan bazı yaşantılar inkar edilir veya çarpıtılarak simgeleştirilir. İnsan, bilincinde bir takım olayları çarpıttığında ya da kabul etmediğinde yaşantıları ile kendi kişilik kavramının sembolize ettiği şey arasında uyumsuzluk doğar. Psikolojik uyumsuzluğun kaynağı, bu yaşantı ile kişilik arasındaki uyumsuzluktur. Rogers kişilik ile ilgili en önemli kavramın benlik olduğunu vurgulamış ve "benlik tasarımı" ya da "benlik algısı", benlikle ilgili algıların örgütlenmiş bir biçimidir, demektedir. Benlik tasarımı geniş anlamıyla bireyin özellikleri ve yetenekleri diğer insanlarla çevresi ile ilgili benlik algısı ve tasarımları, olumlu, olumsuz amaç ve idealleri gibi öğelerden oluşur. Rogers'a göre birey kendisinin merkez olduğu, deneyimlerle dolu, değişen bir dünyada yaşamaktadır. Yaşandığı ve algılandığı için organizma bu alana tepki göstermektedir. Birey için bu algılanan alan gerçekliktir. Organizma bu olağanüstü alana karşı organize edilmiş bir bütün olarak tepki gösterir. Bireyin tek bir eğilimi ve çabası vardır; kendini gerçekleştirmek, gerçekleştirmeyi sürdürmek ve çoğaltmaktır. Davranışlar ihtiyaçları karşılamak için amaca yönelik tutumlardır (Gün, 2006).

2.3. Benlik Çeşitleri

Bedensel benlik (beden imajı) kavramı (physical self-concept); tamamen psikolojik bir fenomen olmaktan ziyade fiziksel ve sosyolojik olarak kişinin kendi görünüşüyle ilişkilidir. Kişinin şimdiki ya da geçmiş deneyimleri kadar, hayali deneyimlerini de içerebilir. Bedene ilişkin benlik kavramı, beden gerçek görünüşüne gerçekten benzeyip benzemediğine ilişkin zihinde yer alan algılarla ilişkilidir. Sosyal benlik kavramı; ırksal-etnik, kültürel, dinsel benlikleri içerir. Kişinin kişiliği ile sosyal yapı arasında bağ kurmasında önce ebeveynler, daha sonra öğretmenler ve arkadaş grupları etken olmaktadır. Bilişsel benlik kavramı; bireyin çevresindeki nesne ya da olaylardan anlam çıkarmaları ve bu anlamların farkında

olmasıyla ilişkilidir. Akademik benlik kavramı concept); akademik yetenek, başarı ve güdülenmeyle ilişkilidir (Acun-Kapıkıran, 2003).

Cevher ve Buluş (1997)'a göre akademik benlik saygısı; bireyin benlik duygusu birbiriyle ilişkili birkaç unsurdan oluşur. Her ne kadar benlik kavramı ve benlik saygısı teknik olarak ayrı unsurlar olsa da, bireyin kendisi hakkındaki duyguları, birbirine çok yakındır. Akademik benlik kavramı matematik, fen, ingilizce vb. alanlara ayrılmaktadır. Cevher ve ark. (1997) aynı zamanda akademik olmayan benlik kavramının ise sosyal, duygusal ve fiziksel benlik kavramları olarak ayrıldığını belirtmektedir. Ayrıca fiziksel benlik kavramının da fiziksel yetenek ve fiziksel görünüş olarak ayrıldığını vurgulamaktadırlar. Akademik benlik kavramının, kişinin kendi akademik kabiliyetinin ne olduğuna ve akademik alanlarda performans konusunda kendini nasıl algıladığına işaret ettiği de belirtilmektedir.

Cevher ve ark. (1997) akademik benlik saygısının, çocuğun diğer sınıf arkadaşları içinde kendi öğrenme yeteneğini nasıl gördüğü olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir. Akademik benlik saygısı, çocuğun okul ortamında çevreyle etkileşmesi ve çevreyi dikkatle incelemesi ve bu şekilde etkili bir biçimde değişikliklere uyum sağlayışını gösterir. Sosyal benlik; aile, arkadaş ve toplumdaki diğer insanlarla iletişim yeteneği, diğerlerinin sorusunu alma, ilişkileri başlatma, sürdürme ve sona erdirmeye, çatışmalarla başa çıkma ve çözüm yolları bulma, otoriter ve diğer kişilerle ilişkiler, grup içinde çalışma, başkalarına yardım etme ve negatif duygularla baş edebilmek için diğerlerinden yardım alma davranışlarını içermektedir.

2.4. Benliğin Oluşumu

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2011) tarafından öğretmenler için hazırlanan el kitabında özellikle çocuğun benlik algısı oluşumunun doğuştan gelen bir özellik olmayıp, sosyal ve fiziksel çevrede zaman içinde oluştuğunu belirtilmiştir. Yeni doğan bebeğin, anne ya da bakımından sorumlu kişilerle gereksinmelerinin doyurulması beklentisiyle ilişki kurduğu, beslenirken ya da uyutulurken annenin yüzünü ve davranışlarını algıladığı, böylece zihninde şemalar oluşturduğu ve bu ilk sosyal ilişkilerde “benlik algısı”nın oluştuğu vurgulanmıştır.

Bebeğin gereksinimleri zamanında doyurulduğunda, sevildiğinde, ilgi gördüğünde, çevresi tarafından istendiği duygusunu yaşar ve “olumlu benlik algısı”

geliştirir. Özellikle çocuğun bakımından sorumlu kişinin yüz ifadesi burada önemli rol oynar. Çocuk, ilk birkaç ay içinde annenin kendisinden ayrı bir varlık olduğunu fark eder. Ondan kısa sürelerle ayrılacağına farkındadır. Fakat devamlı ve düzenli bir ilişki bekler. 2-3 yaşlarında kendi davranışlarının farkındadır. Bu dönemde dil gelişiminde de kendisinin farkında olduğunu belirten ifadelerle rastlanılır. Adını bilir ve oyuncuğunu göstererek “benim bebeğim” der. 3-5 yaşlarında “sen kimsin?” sorusuna yanıt verir. Fiziksel özelliklerini gözlerim mavi, saçım kısa şeklinde ifade edebilir (MEB, 2011).

2.5. Benliğin Gelişimi

Benlik algısının en çok geliştiği dönem okula başlama yaşıdır (MEB, 2012). Çocuğun yaşlıları ile beraber olması, yaşlılarından aldığı geri bildirimler, okulda elde ettiği yeni bilgiler, okul başarısı, evin dışında bir yetişkin olan öğretmen ile ilişkileri benlik algısının gelişiminde rol oynar (MEB, 2012).

Birinci sınıftan sonra okul başarısı, benlik algısının gelişimini etkiler. Olumlu benlik algısına sahip çocukların dikkatlerini toplamaları daha kolay olmakta ve bununla birlikte başarıları da daha yüksek olmaktadır. Okul başarısı düşük olan çocuklarda korku, okula gitmek istememe, başarılı çocukların yanında kendilerini küçük görme görülür. Bu çocuklar dikkat toplama sorunları nedeniyle akademik başarısızlık göstermekte ve bununla birlikte olumsuz benlik algısı geliştirmektedir. Başarı, benlik algısı kavramı, öğrencinin kendisini bulunduğu grup içindeki arkadaşlarıyla karşılaştığında kendini nasıl gördüğünün göstergesidir. Bu kavram okul başarısının göstergesi olan notlardan ve öğrencinin çevresindeki kişilerden aldıkları geri bildirimler sonucu oluşmaktadır. Bu nedenle okuldaki yaşantılar olumlu bir benlik algısının oluşmasına, bu durum ise bireyin olumlu bir genel benlik algısı oluşturması açısından oldukça önemlidir. Okul başarısı, ergenlik döneminde de benlik algısı oluşumunda özellikle başarı, benlik algısında önemli rol oynar. Benlik algısına ilişkin araştırma sonuçlarına göre özellikle “başarı benlik algısında” cinsiyetler arasında farklılıklar bulunduğu belirlenmiştir. Kızların yüksek okul başarılarına karşın erkek akranlarından daha düşük “başarı benlik algısı”na sahip oldukları belirlenmiştir (MEB, 2012).

Ergenlik döneminde okul başarısından daha çok dış görünüme bağlı beden imajı ve arkadaşlar tarafından kabul görme ”sosyal benlik algısının” oluşumunda rol oynamaktadır. Bunların yanı sıra gencin anne-babası ve arkadaşları ile olan ilişkileri genel benlik algısı oluşumunda önemli rol oynar. Bu ilişkiler sürekli ve olumlu ise gencin benlik algısı da olumludur. Olumlu benlik algısına sahip olan bir genç, sosyal ilişkilerinde yardımsever, yapıcı, yaratıcı ve saldırgan olmayan bir davranış modeli sergiler.

Baymur (1997)’a göre benlik; birtakım yaşantılar sonucu kazanılan bir yapı, bir oluşumdur. Baymur (1997) başlangıçta çocuğun kendi varlığının farkında olmadığını ve benliğinin doğduğu andan itibaren başından geçen sayısız olaylarla, çevresindeki kişilerin etkisi ile yavaş yavaş oluştuğunu vurgulamıştır. Bu gelişme sürecinde kişilerarası ilişkiler büyük önem taşımaktadır. Toplumda etkileşim içinde bulunan insanların birbirlerine karşı olan tepkileri benliğin oluşumunu etkiler. Örneğin bireyler için önem taşıyan kişilerin onları beğenip beğenmemeleri, onlarla övünmeleri ya da onlardan utanmaları, bu kişilerin onlar hakkında söyleyeceği şeyler, bireyin benlik oluşumunu etkiler. Sürekli olarak kendisine çirkin, aptal, tembel denen çocuğun bu nitelikleri benimseme olasılıkları olabilir. Buna karşın kendisini değerli bir birey olarak değerlendiren kişiler arasında bulunan çocuk da kendisinde bu tür iyi özellikler geliştirmeye başlar. Kısaca açıklanabileceği biçimi ile benlik acı ve tatlı yaşantılar sonucunda öğrenilen ve her an gelişmeye devam eden bir kavramdır. Yaşam boyunca bireyin başından geçen her olay benliğin gelişimine ve değişimine bir şeyler katar (Baymur, 1997).

2.6. Olumlu Benlik Gelişiminin Önemi

Çocuğun kendini değerli bulması ya da bulmaması anne-baba çocuk ilişkisi sonucunda oluşur (MEB, 2011). Burada anne-babanın eğitim tarzı büyük öneme sahiptir. Demokratik eğitim tarzı, çocuğun kendini olumlu algılamasına yardımcı olur. Çocuğun anne-babası ile güvenli bir ilişki içinde olması, kendini değerli bulmasına neden olur. Aile çevresinde isteklerini gerçekleştirme olanağı tanınması ve çocuk zorluklarla karşılaştığı zaman destekleyici yardımda bulunulması, çocuğa güvenilmesi ve kuralların açıklayarak koyulması da ”kendine güveni” geliştirmektedir. Aynı zamanda anne-babanın tutarlı davranması ve çocuğun gereksinmelerinin dikkate alınması önemlidir. Genellikle çocuklar okula iyi gelişmiş, olumlu benlik sistemleri

ile başlarlar. Zaman içinde anne-babaların, öğretmenlerin yüklemeleri çocuğun benlik algısını etkiler. Okul çağında çocuğun başarısı, fizik görünümü arkadaşları ile karşılaştırılmamalıdır. Her birey tektir ve kendine özgüdür. Çocuğun arkadaş gruplarına kabulü izlenmeli ve desteklenmelidir (MEB, 2011b).

“Kendini değerli bulma” bireyin başkalarına bağımlı olmadan davranmasını sağlar. Bunun için “ben kimim” sorusunun yanı sıra “ben kim olmalıyım” sorusuna da yanıt aranmalıdır. Kendini değerli bulma yaşamın anlam kazanması için ve bireyin mutlu olması için önemlidir. Kendini değerli bulan, olumlu benlik algısına sahip olan çocukların okul başarıları da yüksektir (MEB, 2011b).

Yetişkinlerin davranışları çocuklar tarafından taklit edilir. Anne-babanın ve öğretmenin çocuklarına model olması çok önemlidir. Eğer anne-baba kendileri ile barışık bir birey olurlarsa, çocukları da kendileri ile barışık olurlar. Duygularla davranma algılayarak öğrenilir. İlk 10 yılda anne-baba davranışları çocuklar tarafından benimsenir. Aynı zamanda öğretmen, özellikle çocuklar için model olan kişidir. Her gün 4- 5 saat ve en az 5 yıl çocuklarla beraberdir (MEB, 2012).

Benlik, bireylerin içinde, onları gözetleyen, yargılayan, değerlendiren ve davranışlarını düzene koyan ve bireyi yöneten bir güç olarak değerlendirildiği için, bireyin hayatındaki başarıları üzerinde büyük etkisi vardır (Baymur, 1997). Örnekle açıklamak gerekirse; bir birey kendisini sporcu olarak kabul ediyorsa ve bu alanda başarılı olmak istiyorsa, yaşamını bu yönde düzenler, çalışmalarına dikkat eder, beslenmesine özen gösterir, bu alanda başarısını engelleyecek her türlü etkenden uzak durur. Benzer biçimde kendisini çalışkan bir öğrenci olarak gören bir birey de zamanının büyük bir bölümünü ders çalışmaya ayırır. Bu şekilde birey kendi değer yargıları ve gerçek yaşantısı arasında ne derece bir tutarlılık gösteriyorsa o kadar rahat ve iyi hisseder. Bunun tersine, gerçek yaşantıları ve değer yargılarına ve benlik tasarımlarına uymayan bireylerde birtakım kaygılar ve huzursuzluklar ortaya çıkar (Baymur, 1997). Bu açıdan ele alındığında, kişilerin yaşamlarında başarılı ve mutlu olmaları için olumlu bir benlik gelişimine çocukluk evresinden itibaren dikkat edilmelidir.

Köknel (1995)’e göre benlik zayıflığı insanın yaşam sorunlarını çözümlemede ortaya koymada başarısız kalmasının önemli bir nedenidir. Rogers (1983) da benliğin

bireyin hem dünyayı hem de kendi davranışını algılamasını etkilediğini, bu yüzden de güçlü ve olumlu benlik algısı olan bireylerin dünyayı zayıf benlik algısı olan bireylerden çok farklı gördüklerini vurgulamıştır.

- Gerçekçi bir benlik algısına (yüksek öz-saygı) sahip bireylerin gelecekte beklenenleri gerçekçi ve ulaşılabilir hedeflerden oluşmaktadır.
- Bu bireyler strese karşı daha dirençlidirler ve yaşamları içerisindeki stres durumları ile başa çıkmada daha başarılı olmaktadır.
- Gerçekçi benlik algısına sahip bireyler çalışma yaşamlarında işlerine kendi görüşleri ile yaklaşmakta, işleri konusundaki perspektifleri, işleri ile ilgili durumları iyi anlamak, kavramak ve başarılı olmak olarak belirlemektedir.
- Bu bireyler algı ve kanaatlerine güvenmekte (öz-güven) ve yaşam ve çalışma yaşamı içerisindeki durumlarının bireysel çabaları tarafından belirleneceğine inanmaktadır.
- Yine bu bireylerin davranışlarına yaşama karşı tutumları yol gösterir, tepkilerine ve kararlarına güvenirler, farklı fikirlere ve yeni düşüncelere açıktırlar ve bu konudaki eğilimlerini kendi kararları belirler.

Gerçekçi olmayan bir benlik algısına sahip bireyler ise (Eisenberg 1979, Akt. Bayat, 2003, syf. 8-9):

- Başkalarına ve kendilerine güvenmezler.
- Yeni yaşantı ve fikirlere endişe ile yaklaşır.
- Kendileri ile yüzleşmekten kaçarlar.
- Sürekli ve nedensiz bir başkalarını kızdırmamak duygusunu yaşarlar.
- Dikkat çekmekten kaçınırlar ve sosyal ilişkiler kurmada başarısızdırlar.
- Bu bireyler dostça ilişkiler kuramazlar, zira çevre onlar için güvenilmezdir.
- Kendi kararları yoktur, daima diğerleri tarafından kullanılmış ve risksiz kararlar alırlar.

2.7. Sosyal Karşılaştırma Kuramı

Benlik kavramının açıklanmasında önemli bir yere sahip olan Sosyal Karşılaştırma Kuramı bireyin kendisi hakkında bir fikir edinebilmek veya sahip olduğu fikri korumak için kendini diğerleriyle karşılaştırma süreci olarak tanımlanır (Festinger, 1954). İnsanlar kendileri hakkındaki fikirleri, başkaları ile olumlu yönde ya da olumsuz yönde karşılaştırma yaparak elde etmektedirler. Bu karşılaştırma yukarı doğru ya da aşağı doğru olabilmektedir. Bireyler kendilerini özellikleri açısından çok üst seviyede bireylerle karşılaştırdıklarında “yukarı doğru sosyal karşılaştırma”, alt seviyede bireylerle karşılaştırdıklarında ise “aşağı doğru sosyal karşılaştırma” yapmış olurlar (Festinger, 1954).

Festinger (1954) sosyal karşılaştırma kuramında çeşitli sorulara cevap aramaya çalışmıştır. Bu sorular:

- a) İnsanlar neden kendilerini diğer insanlarla karşılaştırma yoluna giderler?
- b) İnsanlar kendilerini kimlerle karşılaştırırlar?
- c) Sosyal karşılaştırmının bireyler açısından önemi nedir?

Festinger (1954)'e göre insanlar kendileri hakkında bir kanaate varamadıklarında, başka insanlarla karşılaştırma yoluna giderler. Bu karşılaştırma sürecinde bireyler sahip oldukları özellikler açısından çok üst seviyede bireyler de seçebildikleri gibi, çok alt düzeyde bireyler de seçebilirler. Bu durumun çeşitli olumlu ve olumsuz etkileri olabilir. Bireyler çok üst düzeyde hedefler seçtiklerinde gelişimleri daha fazla, ancak hedeflerine ulaşmada başarısız olmaları durumunda özgüven kaybı olabilir. Benzer biçimde, alt düzeyde hedefler belirlendiğinde de özgüven duygusu gelişir ancak bireysel gelişim az olabilir.

Sosyal karşılaştırma ile ilgili Brewer (2003) beş ana grup kimliği teorisi ortaya koymuştur. Sosyal karşılaştırma kuramı da grup kimliği teorilerinden biri olarak literatürde yerini almıştır. İlk olarak Festinger (1954) tarafından ortaya atılan sosyal karşılaştırma teorisinden önce 1950 yılında küçük gruplarda iletişim ve fikir birliği üzerine odaklanmış bir teori ortaya atılmıştır. Bu teorisinde Festinger'in amacı grup üyelerinin benzer tutum, değer ve davranışlar sergileme nedenlerini ortaya koymaktır.

Bu nedenlerden biri insanların kendileri hakkındaki inançları ve dünya görüşleri hakkında öznel bir geçerlik/sağlamlık hissine kapılmalarıdır. Brewer (2003) bireylerin bilginin ve kavradıkları şeylerin pek çoğunun deneyime bağlı olmadığını belirtmiştir. Örneğin duvarların katı, buzun soğuk olduğunun kolaylıkla anlaşılabilceğini, ancak sosyal grup ya da sosyal davranışlarla ilgili neyin doğru neyin yanlış olduğunun ise anlaşılmasının güç olduğunu belirtmiştir. Bu noktada bireylerin fikirlerinin doğruluğunu “sosyal gerçeklik” testi yapmak yoluna gittiklerini de vurgulamıştır. Bu kapsamda, doğruluğunun kanıtlanmasına ihtiyaç duyulan fikirler, aynı fikirlere sahip başka gruplarla paylaşıldığında kişilere geçerli ya da uygun hissi vermektedir. Bununla birlikte Brewer (2003) bireylerin fikirlerinin gerçeklik ya da doğruluğu hakkında şüphe duyduklarında daha fazla bu fikirleri kabul edilir ya da doğru kılan desteklere ihtiyaç duyacaklarını belirtmiştir. Köknel (1995) bu davranışı özdeşleşme olarak tanımlamış ve gelişmekte olan çocuk ve gencin toplumda yer ve rol alabilmek için benliğine örnek olarak yakınlarından, çevresinden bir ya da birkaç kişiyi seçip onların davranış kalıplarını benimsemesi olarak açıklamıştır.

Silah (2000) grup ortamında gerçekleştirilen kişilerarası iletişimin, insanın kendisi hakkındaki duygu ve düşüncelerinin doğrulanmasının temel kaynağını oluşturduğunu, her insanın kişiliği ile ilgili birtakım bilinmezlerini algılayacağını ve bu bilinmezlere cevaplar arayacağını ve insanın kaygılarını giderebilmek amacı ile de diğer insanlara danışacağını söylemiştir.

Djickic ve Langer (2007) insanların üzerinde fazla durmadan, pervasızca kendilerini başkaları ile başkalarını da diğer insanlarla karşılaştırdıklarını ve bu karşılaştırmaları yaparken içeriksel ayrıntıları göz önünde bulundurmadıkları için karşılaştırmalarının genellikle hatalı olduğunu vurgulamaktadır. Bu hatalı karşılaştırmaların aşağıda sıralanan yollarla yapıldığı belirtilmiştir:

- a) İlgili davranışın önyargılı seçilmesi;
- b) Karşılaştırılacak davranışlar için önyargılı ölçütler belirlenmesi;
- c) Yapılan davranışın arkasındaki gerçek amaç ile ilgili yeterli bilgi sahibi olunmaması;

- d) Yapılan davranışın temsil ediciliği konusunda yeterli bilgi sahibi olunmaması;
- e) Öğrenme yoluyla sağlanmış gelecekte yapılacak davranışın özellikleri hakkında bilgi sahibi olunmaması;
- f) Yapılan davranışın anlamının kavranmasında problem yaşanması ve
- g) Karşılaştırmalar yapılmasına yol açan güdüler hakkında yeterli bilgi sahibi olunmaması biçimindedir.

2.8. Sosyal Karşılaştırma ile İlgili Bilimsel Çalışmalar

2.8.1. Ulusal Çalışmalar

Sosyal karşılaştırma ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Örneğin 2007 yılında Sayiner, Savaşan, Sözen ve Köknel (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin benlik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Toplam 317 üniversite öğrencisinin katıldığı bu çalışmada “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal karşılaştırma ölçeğinden aldıkları puan cinsiyetleri, yaşları, okudukları fakülte, bölüm, sınıf ve kaldıkları yer göz önünde bulundurularak bu değişkenlere göre öğrenciler arasında bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmacılar genel olarak öğrencilerin kendilerini olumlu algılama eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Buna ek olarak üniversite öğrencilerinin kendilerini sabırsız ve hakkını arayıcı olarak algılama eğiliminde oldukları ortaya konmuştur. Cinsiyet göz önüne alındığında kız öğrencilerin benlik algılamasında “başarılı” özelliğinin, erkek öğrencilerin ise “cesur” özelliğinin daha ön planda olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin benlik algıları yaşlarına göre incelendiğinde ise yetersiz-yeterli, sevilmeyen biri, sevilen biri, yalnız-yalnız değil, antipatik-sempatik maddelerine yönelik 18–19 yaş ile 20 yaş ve üstü öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık çıkmıştır.

Bir başka çalışmada Şahin, Basım ve Çetin (2008) kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları, kişilerin benlik algısı ve kontrol odağı arasındaki ilişkileri incelemek amacı ile Ankara’da öğrenim gören, yaşları 18-28 arasında değişen 345 üniversite öğrencisi üzerinde bir çalışma yapmıştır. Yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre

kişilerin kendilik algılamaları olumlu, yüzleşme davranışlarının da arttığı, yüzleşme yaklaşımının toplam varyansının %16.1'lik kısmının, kişilerin kendilik algısı tarafından açıklandığını, kişilerin kendilik algısıyla, bir diğer çatışma çözme yaklaşımı olan kendini açma yaklaşımı arasında bir ilişkinin olduğunu, kişilerin kendilik algıları olumlu oldukça, çatışma çözme süreçlerinde kendilerini daha fazla açtıklarını ve kendilik algıları olumlu ve iç kontrol odaklı kişilerin, çatışma çözme süreçlerinde pozitif ve yapıcı çözüme ulaşmada, daha etkili yaklaşımlar benimsediklerini ortaya çıkarmıştır. kısalt

Bir diğer çalışmada Erözkan (2004) lise öğrencilerinin kendilerini diğer bireylerle kıyaslamaları bağlamında, sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerini cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanılan yer açısından karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda araştırmacı sosyal karşılaştırma ve cinsiyet arasında bir fark olmadığını, depresyon ve cinsiyet arasında ise anlamlı bir fark olduğunu bulmuştur. Bununla birlikte sosyal karşılaştırma ve sınıf düzeyi arasında bir fark olduğunu, üçüncü sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamalarının, ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarından ve birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Sosyal karşılaştırma alanında yapılan bir başka çalışmada Öksüz, Malhan ve Özcan (2004) üniversite öğrencilerinin alkol kullanım durumları ve alkol kullanım davranışının belirginleştiği sosyo-ekonomik durum ile sosyal karşılaştırma özelliklerinin belirlenmesini amaçlayarak 313'ü erkek ve 327'si kız öğrencilerden oluşan toplam 650 öğrenciye Sosyal Karşılaştırma Ölçeği uygulamışlardır. Alkol kullanımı ile ilgili çeşitli bulguların yanında, istatistiksel olarak anlamlı olmamasına karşın Sosyal Karşılaştırma Ölçeği sonucuna göre "Düşük Benlik Şeması"na sahip öğrencilerde hiç alkol kullanmama oranı %34,4 ve "Yüksek Benlik Şeması" na sahip öğrencilerde ise %24,3 bulunmuştur.

Berkem (2001) tüplü dalış kursiyerlerinin ruhsal özellikleri ve bu özelliklerin eğitmenlik seviyesine gelme sürecindeki etkilerini incelediği çalışmasına 43 öğrenci ve 23 eğitmen denek olarak katılmıştır. Çalışmada psikoloji alanında kullanılan çeşitli ölçekler yanında sosyal karşılaştırma ölçeği ile ilintili bulgular eğitmenlerin sosyal karşılaştırma puan ortalamalarının öğrencilerin ortalamalarından anlamlı olarak farklı ve yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca eğitmenlerin sosyal karşılaştırma puanları ile

durumluk kaygıları arasında negatif, öğrenilmiş güçlülük puanları arasında pozitif ilişki olduğu açığa çıkmıştır.

Demir, Engin, Açikel ve ark. (2006) başhemşirelerin yönetim becerilerini algılamaları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile 39 başhemşireye sosyal karşılaştırma ölçeğinin de içinde bulunduğu 4 ölçek uygulamışlardır. Araştırmacılar, başhemşirelerin sosyal karşılaştırma gösterge çizelgesi puan ortalamalarının olumlu benlik şemasına denk geldiğini bulmuşlardır. Ayrıca başhemşirelerin yönetim becerileri gösterge çizelgesi puan ortalamaları ile problem çözme becerileri gösterge çizelgesi puan ortalamaları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, medeni durumları, yaş ortalamaları, çalışma yılı ortalamaları ile hem başhemşirelerin yönetim becerileri gösterge çizelgesi puan ortalamaları hem de problem çözme becerileri gösterge çizelgesi puan ortalamaları arasındaki ilişkinin de istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır.

2.8.2. Uluslararası Çalışmalar

Sosyal karşılaştırma ile ilgili yurt dışında da pek çok çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Festinger'in 1954 yılında ortaya koyduğu Sosyal Karşılaştırma Teorisi'ni ve yemek yeme bozukluklarını temel alarak Corning, Krumm ve Smitham (2006) yemek yeme bozukluğu belirtisi gösteren ve göstermeyen kadınların sosyal karşılaştırma davranışlarını incelemiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda iki grup arasında sosyal-bilişsel süreç açısından fark olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ilk olarak günlük yaşamda sosyal karşılaştırma yapma eğiliminin fazla olmasının yemek yeme bozukluğunun bir göstergesi olduğu bulunmuştur. İkinci olarak araştırmacılar bu iki grup arasında kadınların kendi vücutlarını başka kadınların vücut şekilleri ve boyutları ile karşılaştırma açısından da fark olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Değer verme eğiliminin de yemek yeme bozukluğunun göstergesi olabileceği vurgulanmıştır. Son olarak araştırmacılar özsaygının da vücut ile ilgili sosyal karşılaştırmalarda ve yemek yeme bozukluğu durumu arasında arabulucu görevi gördüğünü açıklamıştır.

Furnham ve Dowsett (1993) sosyal karşılaştırma ve eşsizlik yanılması konusunda araştırma yapmak üzere 51 kız 48 erkek denek üzerinde anket uygulamıştır. Bu araştırmalarında araştırmacılar eşsizlik derecesi ve eğilimi

konusunda gruplar arasında cinsiyet açısından bir fark olacağı varsayımı üzerinde durmuşlardır. Çalışmada erkeklerin kızlara oranla fiziksel özellikler ve sosyal olarak kabul edilebilir kişilik özellikleri açısından daha fazla derecede eşsizlik yanılığısına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Kızlar ise kendilerini kişilik özellikleri açısından fiziksel özelliklere oranla ortalamanın üzerinde olarak değerlendirmişlerdir.

Renick ve Harter (1989) öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kendilerini algılama seviyelerinin gelişimi üzerinde sosyal karşılaştırmanın etkilerini araştırmıştır. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kendilerini algılama düzeyleri bir ölçek yardımı ile belirlenmiştir. Bu ölçek çocukların kendileri hakkındaki eğitsel ve atletik becerileri, sosyal kabullenme seviyeleri ve evrensel kendilerine değer verme düzeylerini ölçme amacı ile hazırlanmış bir ölçektir. Çalışmaya 3. sınıftan 8. sınıfa kadar olan 86 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal karşılaştırmanın öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akademik beceri algılarının oluşumu üzerinde çok önemli bir rolü olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin testin uygulandığı normal sınıf kademelerinde kendilerini normal öğrencilerle karşılaştırdıklarında akademik olarak daha az başarılı gördüklerini ortaya koymuştur. Ancak öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kendi durumunda olan diğer arkadaşları ile kıyasladıklarında akademik başarı algılarının daha yüksek olduğu da bulunmuştur.

Dibb ve Yardley (2006) yardımlaşma grupları içinde sosyal karşılaştırmanın kronik hastalıklara kendilerini alıştırmaları üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu araştırmışlardır. Araştırmaya 301 Meniere hastası (bu hastalık iç kulakta bulunan ve dengeden sorumlu sıvılardaki basınç artışının neden olduğu ve en önemli bulgusunun ataklar halinde baş dönmesi olduğu bir hastalıktır) denek olarak katılmıştır. Araştırma kapsamında ankete ek olarak bazı belirleyici değişkenler (yaş, cinsiyet, yaşam şartları, yardımlaşma grubu üyelik süresi, özsaygı, iyimserlik ve hastalıkla ilgili kontrol algısı), tetikleyici değişkenler (baş dönmesi ciddiyet düzeyi, kulak çınlaması, duyu kaybı ve kulakta dolgunluk hissi) ve her bir yardımlaşma grubu içerisindeki sosyal karşılaştırma mekanizması ile ilgili bilgiler de toplanmıştır. Sosyal karşılaştırma değişkenleri yardımlaşma gruplarının kaynakları ne derece kullandıkları ve diğer üyelerin deneyimleri hakkında bilgi alınmasının olumlu ya da olumsuz duyguları tetikleyip tetiklemediği hakkında bilgileri içermiştir. Çalışma ile ilgili kesitsel

sonuçlar olumlu sosyal karşılaştırmanın, tüm diğer değişkenler kontrol edildiğinde daha iyi düzeyde kendini alıştırma ile ilintili olduğunu, olumsuz sosyal karşılaştırmanın ise kendini alıştırma üzerinde olumsuz etsinin olduğunu ortaya koymuştur.

Weary, Elbin ve Hill (1987), depresyon konusunda atıf ve sosyal karşılaştırma sürecini incelemişlerdir. Çalışmaya olayları kendilerine göre nedensel olarak açıklama ile ilintili karşılaştırma geribildirimi alan, depresyonda olan ve olmayan bireyler dâhil edilmiştir. Araştırmacılar özellikle depresyonda olan ve olmayan bireylerin başkalarını karşılaştırma ve kendileri ile ilgili duygularını değerlendiren bireyler üzerinde benzer, benzer olmayan ve karşılaştırma içermeyen geribildirimlerin etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Bireylerin sosyal gerçekliği kavrama ile ilgili şüphelerinin azaltılması sosyal karşılaştırma sürecinin en önemli güdülerinden biri olarak kabul edilmektedir, bu yüzden araştırmacılar yaşamlarında kontrol edilemeyen olaylarla sıklıkla karşılaştığı varsayılan depresif bireylerin daha fazla sosyal karşılaştırma yapmaya daha fazla eğilimli olacaklarını ve sosyal karşılaştırma içerikli geribildirimlere karşı daha hassas olacaklarını düşünmüşlerdir. Nitekim yaptıkları araştırma sonucunda da bu varsayımlarını destekleyici sonuçlara ulaşmışlardır.

Antony, Rowa ve ark. (2005) sosyal fobi alanında sosyal karşılaştırma sürecine ilişkin çalışmaları kapsamında sosyal fobi rahatsızlığı olan 59 kişi ve kontrol grubu dhilinde rahatsızlığı olan 58 kişilik denek grubu ile çalışmışlardır. Çalışmada deneklerin sosyal karşılaştırma süreçleri günlük kullanımı yardımı ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda iki grup arasında 2 haftalık çalışma süresince yapmış oldukları toplam karşılaştırma sayısı açısından bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak, sosyal fobi rahatsızlığı olan deneklerin daha fazla üstünlük karşılaştırması (bireyin kendisini diğer insanlarla karşılaştırmaması, daha alt seviyede görmesi) yaptıkları ve anlamlı düzeyde daha az seviyede azaltıcı karşılaştırma (bireyin kendisini diğerleri ile karşılaştırdığında daha üstün görmesi) yaptıkları bulunmuştur.

Kruglanski ve Mayseless (1987) düşüncelerin sosyal karşılaştırması açısından güdüleyen etkenleri araştırmak amacı ile 4 deneysel çalışma yapmışlardır. Bu çalışmalarda araştırmacılar, yüksek dereceli geçersizlik korkusu altında, bireylerin başkalarını daha fazla çelişme eğilimi gösterdiklerini ortaya koymuşlardır. Bunun tam tersine araştırmacılar yüksek derecede doğrulanma ihtiyacında olan ya da yüksek

derecede kavramsal yapıya ihtiyaç duyan deneklerin başkalarını daha fazla onaylayan bireylerle karşılaştırma eğilimine gittiklerini belirtmişlerdir.

Sanders (1982) yaptığı çalışmada kendisi ve başkaları arasında olan benzerliğin, karşılaştırma ve diğer değerlendirme arasındaki ilişki üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Çalışma kapsamında erkek ve kadın denekler bir acil yardım olayı içeren yazı okumuşlar, okunan acil yardım durumunda ne tür davranışlar sergileyecekleri konusunda fikirleri sorulmuş ve acil yardım olayına müdahale etmekte başarısız olan kadın ya da erkek deneklerle ilgili değerlendirme yapmaları istenmiştir. Çalışma sonucunda bireylerin kendileri ve diğerlerinin reaksiyonları arasındaki fikir ayrılığının artmasının, değerlendirme yapan birey ve değerlendirmesi yapılan birey aynı cinsiyeti taşıdığında daha fazla olumsuz değerlendirme yapılmasına neden olduğu ortaya çıkmıştır.

Myers (1978) Sosyal Karşılaştırma Kuramı çerçevesinde yer alan “başkalarının yargıları ile karşı karşıya kalmak sadece gözlemlenen duruma uyum sağlamaya mı yol açar” sorusundan yola çıkarak iki deneysel araştırma yapmıştır. Bu araştırmalar sosyal psikolojide yer alan tarihi bir kuramı (uyum sağlama) tamamlayıcı sonuçlar vermiştir. Araştırmacı, insanların önemli derecede diğerlerinden farklı ya da olağan dışı gibi olmaktan/görünmekten kaçındıklarını, aynı zamanda kendilerini grupta mükemmel derecede farklı gösterme davranışında bulduklarını ortaya koymuştur.

Yine Festinger’in 1954 yılında sosyal karşılaştırma kuramında ortaya koyduğu “bireylerin performansla ilişkili özellikleri söz konusu olduğunda kendilerine benzeyen bireylerle karşılaştırma yapma yönünde tercih kullandıkları” ya da “performansı en iyi olan bireylerle karşılaştırma yapma tercihleri”ni içeren hipotezlerden yola çıkarak Zanna, Goethals ve Hill bir araştırma yapmışlardır (1975). Bu araştırmada kızlar ya da erkeklerin daha yetenekli olduğu yönünde fikirleri olan kız ve erkek lisans öğrencilerine bilişsel yeteneklerinin ölçüldüğü bir test sonuçları hakkında belirsiz geribildirim verilmiştir. Test sonuçları hemen hemen bütün öğrencilerin aynı cinsiyette grupla karşılaştırma yapma yoluna gittikleri görülmüş ve bu durum Festinger’in (1954) benzerlik hipotezini büyük ölçüde desteklemiştir. Bununla birlikte karşı grubun başarılı olduğu durumda deneklerin ikinci tercihlerinde karşı cinse doğru yöneldikleri ortaya çıkmıştır.

Jones ve Regan (1974) da sosyal karşılaştırma kuramının bireysel yetenek ile olan ilişkisini açığa çıkarmak amacı ile iki tane deneysel çalışma yapmıştır. İlk çalışmanın sonucunda, yetenekleri hakkında eyleme dayalı karar verme beklentileri daha fazla olduğunda, insanların kendi yetenek seviyeleri hakkında daha fazla bilgi edinmek istedikleri ortaya çıkmıştır. Eyleme dayalı karar verildiğinde bu bilgi edinme istekleri daha az seviyede olmuştur. Araştırmacılar, bu değerlendirme ihtiyacının temel olarak karar verme olayının öncesinde meydana geldiğini vurgulamıştır. İkinci çalışma sonucunda araştırmacılar; insanların kendilerine benzeyen bireylerle karşılaştırma yapma tercihlerinin, diğer bireylerin daha önce sahip oldukları yeteneklerini faydalı bir biçimde kullandıkları durumlarda sosyal karşılaştırma kuramına daha fazla benzerlik gösterdiklerini bulmuşlardır.

Strahan, Wilson ve ark. (2006) fiziksel görünüş ile ilgili kültürel normların/standartların sosyal karşılaştırma ve kişinin kendi imajı/görüntüsü ile ilgili fikirleri üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu araştırmak amacı ile iki çalışma yapmıştır. İlk çalışma bulguları kadınların kendi görünüşlerini betimlerken, erkeklere oranla daha olumsuz olduklarını ve daha fazla üstünlük karşılaştırması yaptıklarını ortaya koymuştur. Buna ek olarak kadınlar gerçek olmayan hedeflerle (örneğin modeller) erkeklere oranla daha fazla karşılaştırma yapmışlardır. Araştırmacıların fiziksel görünüme dair kültürel normlarla ilgili ikinci çalışmaları sonucunda ortaya çıkan bulgularda, kültürel normlar göze batmadığında, deneklerin emsallerini daha konuyla ilişkili bulmuşlar ve emsalleri ile karşılaştırma yapmışlar ve daha çok emsallerinden olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Buna karşın kültürel normlar belirgin olduğunda denekler profesyonel modelleri uygun bulmuşlar, kendilerini modellerle karşılaştırmışlar ve modellerle karşılaştıklarında kendilerini kötü hissetmişlerdir.

Dijke ve Poppe (2003) sosyal karşılaştırmanın eşit olan ve olmayan güç ilişkisi üzerindeki etkisini araştırmak amacı ile ilkinde 93 ikincisinde 145 denek dahil olduğu iki çalışma yapmıştır. Araştırmacılar, Festinger'in Tarih ortaya attığı "insanlar, güç söz konusu olduğunda kendilerini diğer insanlara göre az miktarda daha üstün görmeyi tercih ederler" teorisinden yola çıkarak grup ortamında çalışan deneklerle yaptıkları ilk çalışmada bu sosyal karşılaştırma teorisini destekleyici bulgular elde etmişlerdir. İkinci çalışmada ise grup içerisinde eşit, eşit olmayan ve aşırı derecede eşit olmayan güç düzeyine sahip 145 denek ilk çalışmada olduğu gibi sıralama söz

konusu olduğunda sosyal karşılaştırma teorisini destekleyen sonuçlar ortaya koymuşlardır. Gc düzeyleri benzerlik gösteren denekler arasındaki gc farkı, gc düzeyi düşük olan deneklere oranla daha fazla ortaya çıkmıştır.

Neighbors ve Knee (2003) benlik yönetimi ve sosyal karşılaştırmanın sonuçları ile ilgili bir çalışma yapmıştır. alışmalarında bireylerin benlik yönetimlerindeki bireysel farklılıklar üzerinde sosyal karşılaştırmanın etkisi üzerinde durmuşlardır. 79 niversite öğrencisinin denek olarak katıldığı çalışmanın bulgularında; kendi kendini idare etme konusunda zayıf olan öğrencilerin olumsuz deneyimler yaşadığı ve kendilerinden daha iyi performans sergileyen deneklerle eşleştiklerinde özsaygılarının azaldığı ortaya konmuştur.

BÖLÜM III

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, BESYO ile Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerine devam eden üniversite öğrencilerinin sosyal karşılaştırma düzeylerinin cinsiyet ve eğitim gördükleri bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir araştırmadır. Araştırma karşılaştırma türünde ilişkisel tarama modelinde hazırlanmış nicel bir çalışmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni öğrencilerin sosyal benlik algı düzeyidir. Bağımsız değişkenler ise cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, sınıf, hobilerinin olup olmama durumu, arkadaş grubunun olup olmaması durumu, okudukları bölümden memnuniyet durumu, okudukları bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu ve akademik başarı düzeyi, aktif spor yapıp yapmama durumu ve flörtün olup olmama durumudur. İlişkisel tarama modellerinde iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler, tekil taramada olduğu gibi ayrı ayrı sembolleştirilir. Ancak bu sembolleştirme (değerler verme, ölçme) ilişkisel bir çözümlenmeye olanak verecek şekilde yapılmak zorundadır. İlişki aramalarındaki betimlemeler (özelliklerin değerlerini belirleme işi) varolanın belirli standartlara uyan ölçülerini bulmaya çalışmaktan çok birey, nesne vb. durumlar arası ayrımların belirlenebilmesi amacına dönüktür. Bu yaklaşımda görelilik anlamlı ve önemlidir. Tarama yolu ile bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz; ancak, o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde yararlı sonuçlar verebilir. Değişkenler arasındaki ilişki, karşılıklı bağımlılık ya da kısmi bağımlılık şeklinde olabileceği gibi, her ikisini de etkileyen bir üçüncü değişkenden dolayı da olabilir. Gerçek nedensel ilişki, ancak deneme modelleri ile

aranabilir (Karasar, 1998). Sınanmak istenen bağımsız değişkenlere göre gruplar oluşturulup ve bağımlı değişkene göre aralarında fark olup olmadığına bakılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırma 2010-2011 eğitim/öğretim yılı bahar yarı yılında, Çukurova Üniversitesi BESYO ile Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde (Sınıf Öğretmenliği ve Resim Öğretmenliği) öğrenim gören 1., 2., 3., ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin % 54.55'i kadın, % 45.45'i ise erkek öğrencilerden oluşmuştur (Şekil 1). Araştırmaya katılan kadın öğrencilerin yaş ortalaması 21.08 ± 2.84 iken erkek öğrencilerin yaş ortalaması ise 21.74 ± 2.68 ' dir. Ölçeğin bazı maddeleri katılımcılar tarafından boş bırakıldığı için maddelerdeki toplam kişi sayıları farklılık göstermektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturacak öğrenciler için "gönüllülük" esas alınmış, çalışma hakkında ayrıntılı bilgi verilerek ve tüm etik kurallara uyulmuştur. Araştırma kapsamına dâhil edilmiş olan bütün öğrenciler dâhil edilmiştir. Herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Araştırmaya tüm öğrenciler katılmak istediklerini belirtmişlerdir.

Resim öğretmenliği, BESYO gibi özel yetenek sınavı ile öğrenci aldığı ve bu açıdan BESYO ile benzerlik taşıdığı için çalışma kapsamına alınmıştır. Sınıf öğretmenliği de BESYO ve resim öğretmenliğinden farklı olarak yetenek sınavı ile değil Yükseköğretime Geçiş Sınavı ile öğrenci aldığı için tercih edilmiştir.

Katılımcılara yönelik demografik verilerin dağılımları aşağıda verilmiştir. Bu bölümde araştırmaya katılanların betimsel bilgilerine (yaş, cinsiyet, fakülte/yüksekokul, bölüm, sınıf, spor dalı ile uğraşma durumu, hobi, yaşanan yer, aile aylık geliri, flört durumu, sahip olunan arkadaş grubu, okunulan bölümden memnuniyet durumu, okunulan bölümün seçimindeki istek durumu, akademik başarı düzeyi) ile ilgili 6 tablo bulunmaktadır

Tablo 3.1. Katılanların okudukları fakültelerin cinsiyete göre dağılımı.

Cinsiyet		FAKÜLTE/YÜKSEKOKUL		Toplam	χ^2
		Bed. Eğt. Öğrt.	Eğitim Fak.		
Kadın	Sayı	62	208	270	24.8*
	%	38.5	62.3	54.6	
Erkek	Sayı	99	126	225	
	%	61.5	37.7	45.5	
Toplam	Sayı	161	334	495	
	%	32.53	67.5	100.0	

* $p<.05$

Tablo 3.1’de araştırmaya katılanların % 54.6’i kadın, % 45.5’i ise erkeklerden oluşmaktadır. Tablo, katılanların okuduğu bölüm açısından analiz edildiğinde de katılanların % 32.53’ü Beden Eğitimi Öğretmenliği, % 67.47’si de Eğitim Fakültesi’nden olduğu gözlenmektedir. Tablodaki frekans dağılımları istatistikî olarak da anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.2. Katılanların okudukları bölümlere ve aktif spor yapma durumlarına göre dağılımı

Bölüm		Cinsiyet		Toplam	χ^2	
		Kadın	Erkek			
Bed. Eğt. Öğrt.	Sayı	62	99	161	24.8*	
	%	38.5	61.5	32.5		
Sınıf Öğretmenliği	Sayı	108	67	175		
	%	61.7	38.3	35.4		
Resim Öğretmenliği	Sayı	100	59	159		
	%	62.9	37.1	32.1		
Toplam	Sayı	270	225	495		
	%	54.5	45.5	100.0		
Aktif spor yapma durumu						
Evet	Sayı	74	118	192		32.2*
	%	38.5	61.5	32.5		
Hayır	Sayı	194	106	300		
	%	64.7	35.3	60.6		
Toplam	Sayı	268	224	492		
	%	54.5	45.5	100.0		

* $p < .05$

Tablo 3.2’de araştırmaya katılan BESYO öğrencilerinin % 38.5’i kadın, % 61.5’i erkek; Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim görenlerin % 61.7’si kadın ve % 38.3’ü erkek ve Resim Öğretmenliği Bölümünde öğrenim görenlerin oranı ise % 62.9’u kadın, % 37.1’i de erkeklerden oluşmaktadır. Tablo 4.4’de araştırmaya katılanlar toplam olarak incelendiğinde; katılanların % 32.5’inin aktif olarak spora katıldığı, % 60.0’i ise spora aktif olarak katılmadığı belirtilmiştir. Tablo 3.2 cinsiyet açısından incelendiğinde ise; spora aktif olarak katıldıklarını ifade edenlerin % 38.5’i kadın, % 61.5 erkektir. Gruplar açısından frekans dağılımları istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 3.3. Katılanların sınıflarına ve serbest zaman aktivitelerine göre dağılımı

		Fakülte / Yüksekokul		Toplam	χ^2	
		Bed. Eğt. Öğrt.	Eğitim Fak.			
Sınıflar						
1. Sınıf	Sayı	40	83	123	.11	
	%	32.5	67.5	24.6		
2. Sınıf	Sayı	43	83	126		
	%	34.1	65.9	25.2		
3. Sınıf	Sayı	43	85	128		
	%	33.6	66.4	25.6		
4. Sınıf	Sayı	40	83	123		
	%	32.5	67.5	24.6		
Toplam	Sayı	166	334	500		
	%	33.2	66.8	100.0		
Serbest zaman aktivitesi						
Evet	Sayı	126	230	356		3.98*
	%	35.4	64.6	72.5		
Hayır	Sayı	35	100	135		
	%	25.9	74.1	27.5		
Toplam	Sayı	161	330	491		
	%	32.8	67.2	100		

* $p<.05$

Tablo 3.3’de araştırmaya katılanlardan okudukları sınıfların fakülte/yüksekokul açısından dağılımlarını göstermektedir. Bu tabloya göre birinci sınıfta öğrenim görenlerin oranı % 24.6, ikinci sınıfta % 25.2, üçüncü sınıfta % 25.6 ve son sınıfta öğrenim görenlerin oranı ise % 24.6 olarak belirlenmiştir. Sınıflar açısından BESYO ve Eğitim Fakültesi arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Tablo 3.3’de araştırmaya katılanlar toplam olarak incelendiğinde; katılanların % 32.5’inin aktif olarak spora katıldığı, % 60.0’i ise spora aktif olarak katılmadığı belirtilmiştir. Tablo 3.3 cinsiyet açısından incelendiğinde ise; spora aktif olarak katıldıklarını ifade edenlerin % 38.5’i kadın, % 61.5 erkektir. Gruplar açısından frekans dağılımları istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.4. Katılanların yaşadıkları yer ve flört durumuna göre dağılımı

		Fakülte / Yüksekokul		Toplam	χ^2
		Bed. Eğt. Öğrt.	Eğitim Fak.		
Yaşanılan yer					
Aile yanı	Sayı	123	160	283	30.8*
	%	43.5	56.5	57.1	
Aile dışı	Sayı	42	171	213	
	%	19.7	80.3	42.9	
Toplam	Sayı	165	331	496	
	%	33.3	66.7	100.0	
Flört etme durumu					
Evet	Sayı	93	125	218	15.9*
	%	42.7	57.3	44.8	
Hayır	Sayı	69	199	268	
	%	25.7	74.3	55.2	
Toplam	Sayı	162	325	487	
	%	33.3	66.7	100.0	

* $p < .05$

Tablo 3.4’de araştırmaya katılanların % 57.1’i ailesinin yanında, % 42.9’u da ailesinden uzakta yaşamaktadır. Tablo gerular açısından incelendiğinde ise BESYO’da öğrenim görenlerinin % 43.5’inin aileleri ile birlikte yaşarken bu oran Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görenlerde % 56.5’dir. Yaşanılan yer açısından gruplara göre frekans dağılımları istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Tablo 3.4’de araştırmaya katılanların %44.8’i flört ettiğini belirtirken, her hangi bir flörtünün olmadığını belirtenlerin oranı ise % 55.2 düzeyindedir. Tablo gruplar açısından incelendiğinde BESYO’da öğrenim görenlerinin % 42.7’sinin, Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görenlerin ise % 57.3’ünün flört ettikleri gözlenmektedir. Gruplar açısından frekans dağılımları ise anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 3.5. Katılanların arkadaş grubu ve bölümlerini isteyerek seçme durumuna göre dağılımı

		Fakülte / Yüksekokul		Toplam	χ^2
		Bed. Eğt. Öğrt.	Eğitim Fak.		
Arkadaş grubu					
Evet	Sayı	135	278	413	.86
	%	32.7	67.3	84.5	
Hayır	Sayı	29	47	76	
	%	38.2	61.8	15.5	
Toplam	Sayı	164	325	489	
	%	33.5	66.5	100.0	
İstekli olma durumu					
Evet	Sayı	150	240	390	38.9*
	%	38.5	61.5	79.1	
Hayır	Sayı	9	94	103	
	%	8.7	91.3	20.9	
Toplam	Sayı	162	331	493	
	%	32.7	67.3	100.0	

* $p < .05$

Tablo 3.5’de genel toplamda araştırmaya katılanların % 84.5’inin belirli bir arkadaş grubunun olduğu, % 15.5’inin ise her hangi bir arkadaş grubunun olmadığı ifade edilmiştir. Gruplar açısından tablo incelendiğinde ise; BESYO’da öğrenim görenlerinin % 32.7’si belirli bir arkadaş grubuna sahip iken, bu oran Eğitim Fakültesi grubunda % 67.3 olduğu gözlenmektedir. Arkadaş grubuna sahip olma durumu açısından göre frekans dağılımı istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Tablo 3.5’de araştırmaya katılanların % 79.1’i okudukları bölümü isteyerek seçtiklerini, % 20.9’u ise isteyerek seçmediklerini ifade etmişlerdir. Gruplar açısından tablo incelendiğinde; BESYO’da öğrenim görenlerin %38.5’i okudukları bölümü isteyerek tercih ettiklerini belirtirken, bu oran Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görenlerde % 61.5 düzeyinde bulunmuştur. Katılanların okudukları bölümü isteyerek tercih edip etmedikleri bakımından gruplar arasındaki frekans dağılımı ise istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 3.6. Katılanların bölümlerinden memnuniyet durumuna ve akademik başarı düzeyine göre dağılımı

		Fakülte / Yüksekokul		Toplam	χ^2
		Bed. Eğt. Öğrt.	Eğitim Fak.		
Memnuniyet durumu					
Evet	Sayı	144	264	408	5.02*
	%	35.3	64.7	81.8	
Hayır	Sayı	21	70	91	
	%	23.1	76.9	18.2	
Toplam	Sayı	165	334	499	
	%	33.1	66.9	100.0	
Akademik başarı düzeyi					
Zayıf	Sayı	12	13	25	8.3
	%	48.0	52.0	5.1	
Orta	Sayı	88	184	272	
	%	32.4	67.6	55	
İyi	Sayı	61	132	193	
	%	31.6	68.4	39	
Toplam	Sayı	165	330	495	
	%	33.3	66.7	100	

* $p < .05$

Tablo 3.6’de araştırmaya katılanların % 81.8’i okudukları bölümden memnun olduklarını ifade ederken, memnun olmadıklarını ifade edenlerin oranı % 18.2’dir. Gruplar açısından tablo analiz edildiğinde BESYO’da öğrenim görenlerinin % 35.3’ünün öğrenim gördükleri bölümden memnun oldukları, Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görenlerin ise % 64.7’sinin memnun olduğu gözlenmektedir. Gruplara göre frekans dağılımları istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Tablo 3.6’de BESYO’da öğrenim görenlerinin % 48’inin kendilerini akademik başarı düzeyi olarak zayıf gördüklerini belirttikleri gözlenirken, Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görenlerin % 52’sinin kendilerini akademik başarı düzeyi olarak zayıf gördüklerini belirttikleri gözlenmiştir. BESYO öğrencilerinin % 32.4’ünün kendilerini akademik başarı düzeyi olarak orta derecede gördükleri gözlenirken, Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görenlerin % 67.6’sının kendilerini akademik olarak orta seviyede gördükleri gözlenmiştir. Araştırmaya katılanlardan BESYO’da öğrenim görenlerinin % 31.6’sının kendilerini

akademik başarı düzeyi olarak iyi gördüklerini belirttikleri gözlenirken, Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görenlerin % 68.4'ünün kendilerini akademik başarı düzeyi olarak iyi gördüklerini belirttikleri gözlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışma kapsamında “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) – Social Comparison Scale (SCS)” kullanılmıştır. Bu ölçek ilk olarak Gilbert ve Trent (1991) tarafından kişilerin kendilik algılarını ölçmek amacı ile iki kutuplu 5 özellik içerecek biçimde hazırlanmıştır. Daha sonra Şahin ve Şahin (1992) ölçeğin Türkçe uyarlamasını yapma aşamasında ölçeğe bir özellik daha ekleyerek (başarısız-başarılı) 6 maddelik ölçek haline getirmişlerdir.

Ölçeğe eklenen maddenin ölçeğe depresif belirtileri yüksek ve düşük olan grupları başarı ile ayırt eden bir özellik sağladığı görülmüştür. Son olarak da 1994 yılında Şahin ve ark. ölçeğe bazı maddeleri ekleyerek 18 maddelik bir ölçek haline getirmişlerdir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 108, en düşük puan 18'dir. 1–6 arasında puanlanan Likert tipi ölçekte yüksek puanlar olumlu, düşük puanlar ise olumsuz benlik algısını ifade etmektedir.

Güvenirlilik çalışması aşamasında üç sosyo-ekonomik düzeyden 263 kız, 277 erkek toplam 540 lise ve üniversite öğrencisinden elde edilen Cronbach Alfa değeri .79 olarak bulunmuştur. Altı boyut yerine 18 boyuta çıkarılan ölçekle 501 banka çalışanı üzerinde yapılan bir araştırmada Cronbach Alfa'nın .89'a çıktığı görülmüştür (Şahin ve Durak, 1993).

Geçerlilik çalışması için Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri arasında korelasyon analizi yapılmış ve ölçüt bağıntılı geçerlik -.19 ($p < .000$) olarak bulunmuştur. Bununla birlikte, 627 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada, Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinin, Kısa Semptom Envanterinin alt ölçekleri ile korelasyonları 0.14 ile -0.34 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği analizinde ise, Beck Depresyon Envanteri'nden 9 altı ve 17 üstü puan alan grupların Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'ne göre ayrıştırılabildiği ($p < .001$) ortaya çıkmıştır.

Çalışmada aynı zamanda “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmış ve kullanılmıştır. Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olup ve cinsiyet, yaş, fakülte/yüksekokul, bölüm, sınıf, spor dalı ile ilgilenme durumu, hobiye sahip olma durumu, yaşanan yer, ailenin aylık geliri, flört durumu, arkadaş grubu olup olmama durumu, okunulan bölümden memnuniyet durumu, okunulan bölümün isteyerek seçilip seçilmeme durumu ve akademik başarı düzeyin belirlenmesine yönelik sorular içermektedir.

3.4. Veri Toplama İşlemi

Bu araştırmada kullanılan “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği” 2010-2011 eğitim-öğretim yılı bahar BESYO ve Eğitim Fakültesi ders programı incelenmiş ve uygun ders saatleri belirlenmiştir. Belirlenen derslerin öğretim elemanlarına ölçek hakkında bilgi verilmiş, uygulama süresi belirtilmiş ve uygulama için izin istenmiştir. Öğrencilere, uygulanmadan önce ölçek hakkında bilgi verilmiş, öğrencilerin cevaplamalarını içten ve samimi bir şekilde yapmaları ve verdikleri cevapların gizliliği üzerine vurgu yapılmıştır. Ölçek sadece katılmaya gönüllü olan öğrencilere uygulanmıştır.

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile toplanan verilerin analizinde SPSS 16.0 (Statistical Package for Social Science) istatistik paket programı kullanılmıştır. Ölçek ve kişisel bilgilerle ilgili verilerin çözümlenmesinde parametrik olmayan veriler için Ki-kare, parametrik veriler için de t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma verileri, bağımlı değişken olan ve “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği” ile elde edilen sosyal benlik algı düzeyinin, öğrenim görülen fakülte/Y.O, cinsiyet, spor dalı ile aktif uğraşma durumu, serbest zaman hobisi olup olmama durumu, yaşanan yer, ailenin aylık gelir seviyesi, flört durumu, arkadaş grubu olup olmama durumu, okunulan/bölümden memnuniyet durumu, okunulan bölümün isteyerek seçilip seçilmemesi, akademik başarı düzeyi olan bağımsız değişkenlere bağlı olarak değişimini ortaya çıkaracak bir desen içinde ele alınmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde Sosyal Benlik Algısı Ölçeği'nden (SBAÖ) aldıkları puanların bölüm, sınıf, aktif spor yapma, hobi, aile ile birlikte yaşama, flört, arkadaş grubu, bölümden memnuniyet, bölümü isteyerek seçme ve akademik başarı değişkenlerine yönelik analiz sonuçlarına ilişkin 10 tablo bulunmaktadır.

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının bölümlere göre F testi sonuçları

Bölümler	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Tukey HSD</i>
1. Bed. Eğt. ve Spor. YO.	166	87.45	15.25	3.99*	.008	1-3
2. Sınıf Öğretmenliği	175	86.34	13.98			
3. Resim Öğretmenliği	159	85.20	13.26			
Toplam	675	85.35	14.06			

* $p < 0.05$

Tablo 4.1'de üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlerin, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile belirlenen sosyal benlik algıları üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek amacı yapılan analiz sonuçları sosyal benlik algısı puanlarının bölümlere göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur [$F(3, 671)=3.99$, $p=.008$].

Tablo 4.1'de Tukey HSD testi kullanılarak yapılan karşılaştırma analizi sonucunda ise BESYO öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları ($\bar{X} = 87.45$, $SS=15.25$), Resim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin puanlarından ($\bar{X} = 85.20$, $SS=13.26$) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.2. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının sınıflara göre F testi sonuçları

	n	\bar{X}	SS	F	p	Tukey HSD
1. Sınıf	167	88.54	13.38	6.75	.000*	1-2 1-3 3-4
2. Sınıf	169	83.28	13.83			
3. Sınıf	172	82.82	14.16			
4. Sınıf	167	86.85	14.14			
Toplam	675	85.35	14.06			

*p<0.05

Tablo 4.2’de üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıfların, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile belirlenen sosyal benlik algıları üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi - ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonuçları sosyal benlik algısı puanlarının sınıflara göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur [$F(3, 671) = 6.75, p = .000$].

Tukey HSD testi kullanılarak yapılan karşılaştırma analizi 1. sınıf öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanlarının ($\bar{X} = 88.54, SS = 13.38$), 2. ($\bar{X} = 83.28, SS = 13.83$) ve 3. sınıf öğrencilerinin ($\bar{X} = 82.82, SS = 14.16$) puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğunu, 4. sınıf öğrencilerinin puanlarının da ($\bar{X} = 86.85, SS = 14.14$) 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($\bar{X} = 82.82, SS = 14.16$) anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının spor yapma durumuna göre karşılaştırılması

Aktif Spor Yapma Durumu	n	\bar{X}	SS	t	p
Aktif Spor Yapıyorum	257	85.88	14.70	.84	.40
Aktif Spor Yapmıyorum	415	84.94	13.67		

Tablo 4.3’te aktif spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile Bağımsız

t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları aktif spor yapan ($\bar{X} = 85.88$, $SS= 14.70$) ve yapmayan ($\bar{X} = 84.94$, $SS= 13.67$) öğrencilerin sosyal benlik algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(670)= .843$, $p= .40$].

Tablo 4.4. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının hobiye sahip olup olmama durumuna göre t testi sonuçları.

Hobi Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Hobim var	479	86.41	14.44	3.12*	.002
Hobim yok	186	82.63	12.87		

* $p<0.05$

Tablo 4.4'te serbest zamanlarında dans, tiyatro gezi gibi hobilerle ilgilenen ve hobisi olmayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile bağımsız gruplar için t-testi uygulanmıştır. İki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$t(663)= 3.12$, $p= .002$]. Bu sonuca göre hobisi olan ($\bar{X} = 86.41$, $SS= 14.44$) öğrenciler hobisi olmayan öğrencilerden ($\bar{X} = 82.63$, $SS= 12.87$) sosyal benlik algısı ölçeğinden istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek puan almışlardır.

Tablo 4.5. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının aile ile birlikte yaşama durumuna göre karşılaştırılması

Yaşanan Yer	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Ailemle yaşıyorum	350	86.23	13.36	1.54	.12
Ailemle yaşamıyorum	319	84.55	14.78		

Tablo 4.5'da ailesi ile birlikte yaşayan ve yaşamayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı yapılan analiz sonuçlarına göre, ailesi ile birlikte yaşayan ($\bar{X} = 86.23$, $SS= 13.36$) ve yaşamayan ($\bar{X} = 84.55$, $SS= 14.78$) öğrencilerin sosyal benlik algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(667)= 1.54$, $p= .12$].

Tablo 4.6. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının flört durumuna göre karşılaştırılması

Flört Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Flörtüm var	282	86.07	13.48	1.24	.21
Flörtüm yok	376	84.69	14.57		

Tablo 4.6’da flörtü olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile yapılan analiz sonuçları flörtü olan ($\bar{X} = 86.07$, $SS= 13.48$) ve olmayan öğrencilerin ($\bar{X} = 84.69$, $SS= 14.57$) sosyal benlik algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur [$t(656)= 1.24$, $p= .21$].

Tablo 4.7. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının arkadaş grubuna sahip olma durumuna göre karşılaştırılması

Arkadaş Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Arkadaş grubum var	567.00	86.22	13.42	3.74*	.000
Arkadaş grubum yok	92.00	80.35	16.90		

* $p<0.05$

Tablo 4.7’de düzenli ve sürekli arkadaş grubu olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile bağımsız t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre düzenli ve sürekli arkadaş grubu olanların ($\bar{X} = 86.22$, $SS= 13.42$) düzenli bir arkadaş grubu olmayanlardan ($\bar{X} = 80.35$, $SS= 16.90$) sosyal benlik algısı puanları anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur [$t(657)= 3.74$, $p= .000$].

Tablo 4.8. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının okudukları bölümden memnun olma durumuna göre karşılaştırılması

Bölümden Memnuniyet Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Memnun	509.00	87.38	13.55	6.82*	.000
Memnun değil	163.00	79.01	13.85		

* $p<0.05$

Tablo 4.8’de okudukları bölümlerden memnun olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile yapılan analiz sonuçları, okudukları bölümden memnun olanların ($\bar{X} = 87.38$, $SS= 13.55$) sosyal benlik algısı puanlarının okuduğu bölümden memnun olmayanlara göre ($\bar{X} = 79.01$, $SS= 13.85$) anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur. [$t(679)= 6.82$, $p= .000$].

Tablo 4.9. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının okudukları bölümü isteyerek seçme durumuna göre karşılaştırılması

Bölümü Seçme Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Bölümümü isteyerek seçtim	507	86.46	14.13	3.79*	.000
Bölümümü istemeden seçtim	159	81.65	13.36		

* $p<0.05$

Tablo 4.9’da okudukları bölümü isteyerek seçen ve istemeden seçen üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacı ile bağımsız t-testi uygulanmış ve gruplara arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$t(664)= 3.79$, $p= .000$] . Analiz sonuçları okudukları bölümü isteyerek seçen katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının ($\bar{X} = 86.46$, $SS= 14.13$) istemeden seçen öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 81.65$, $SS= 13.36$) anlamlı biçimde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4.10. Katılımcıların sosyal benlik algısı puanlarının akademik başarı durumuna göre F testi sonuçları

Akademik Başarı	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Tukey HSD</i>
1. Zayıf	45	74.38	14.62	15.51*	.000	1-3
2. Orta	365	83.87	13.41			
3. İyi	254	89.33	13.56			
Toplam	669	85.34	14.11			

* $p<0.05$

Tablo 4.10'da üniversite öğrencilerinin akademik başarı düzeylerinin, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile belirlenen sosyal benlik algıları üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi - ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonuçları sosyal benlik algısı puanlarının akademik başarı düzeyine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur [$F(4, 664)=15.51, p=.000$].

Tukey HSD testi kullanılarak yapılan karşılaştırma analizi akademik başarı düzeyi zayıf olan öğrencilerin sosyal benlik algısı puanlarının en düşük ($\bar{X} = 74.38, SS= 14.62$); akademik başarı düzeyi orta olan öğrencilerin zayıf olan öğrencilerden yüksek ($\bar{X} = 83.87, SS= 13.41$), ancak iyi olan öğrencilerden düşük; iyi olan öğrencilerin ise sosyal benlik algısı puanlarının en yüksek olduğunu ortaya koymuştur ($\bar{X} = 89.33, SS= 13.56$) (Tablo 4.10).

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı Çukurova Üniversitesi BESYO öğrencileri ile Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde (sınıf öğretmenliği, resim öğretmenliği) öğrenim gören öğrencilerin sosyal benlik algısı düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemektir.

Çalışmada ortaya çıkan bölümler arası sosyal benlik algısı puanlarının farkı Sayiner, Savaşan ve ark.'larının (2007) çalışması ile de desteklenmiştir. BESYO öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları, Resim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Sayiner, ve ark.'ları da (2007) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada fakülteye göre, öğrencilerin yetersiz - yeterli, sevilmeyen biri - sevilen biri, içedönük - dışa dönük, yalnız - yalnız değil, söylenileni yapan, inisiyatif sahibi, korkak - cesur, çekingen - atılgan, pasif - aktif, kararsız - kararlı maddelerinde anlamlı fark bulmuşlardır. Bu bulgular da BESYO'da öğrenim gören öğrencilerin, okudukları bölümde gördükleri derslerin olumlu olarak etkilendiklerinin ve sosyal benlik algılarının olumlu yönde geliştiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıfların, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile belirlenen sosyal benlik algıları üzerinde etkisinin olup olmadığı belirlenmiş ve 1. sınıf öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanlarının, 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından yüksek olduğu, 4. sınıf öğrencilerinin puanlarının da 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya konmuştur. Sayiner ve ark.'ları da (2007) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin sınıfları ve benlik algıları arasındaki farkı incelemiş ve 3. sınıf öğrencilerin yetersiz - yeterli, beceriksiz - becerikli, başarısız - başarılı, sevilmeyen biri - sevilen biri, dışta bırakılmış - kabul edilmiş, söyleneni yapan - inisiyatif sahibi, korkak - cesur, kararsız - kararlı, boyun eğici - hakkını arayıcı maddelerinde diğer sınıflara göre olumlu benlik algısına sahip olduğunu belirlemiştir. Bir diğer çalışmada Erözkan (2004) lise öğrencilerinin kendilerini diğer bireylerle kıyaslamaları bağlamında, sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerini cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo - ekonomik düzey ve yaşanan yer açısından karşılaştırmıştır. Bu çalışmanın bulgularına paralel olarak

Erözkan (2004) sosyal karşılaştırma ve sınıf düzeyi arasında bir fark olduğunu, üçüncü sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamalarının, ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarından ve birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Lise öğrencilerinin kendilerini başka insanlarla kıyasladıklarında nasıl değerlendirdiklerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmada Dindar, Özen ve ark. (2005) hazırlık sınıfında okuyan gençlerin sosyal karşılaştırma puanlarının diğer sınıf öğrencileri ile karşılaştırıldığında en yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte araştırmacılar sınıflar ilerledikçe sosyal karşılaştırma puanlarının da benzer şekilde anlamlı olarak önce düşüş sonra artış gösterdiğini bulmuşlardır. Bu bulgular da hazırlık sınıfı öğrencilerinin ders yüklerinin azlığı nedeni ile sosyal benlik algılarının yüksek olması şeklinde değerlendirilebilir.

Bu çalışma kapsamında ailesi ile birlikte yaşayan ve yaşamayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı puanları arasında fark olup olmadığı da araştırılmış ve ailesi ile birlikte yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin sosyal benlik algısı puanları arasında bir fark bulunmamıştır. Sayiner ve ark.'ları da (2007) aile yanında ve aile dışında yaşayan üniversite öğrencilerinin benlik algısı karşılaştırmasında yetersiz - yeterli, beceriksiz - becerikli, başarısız - başarılı, sabırsız - sabırlı maddelerine yönelik aile yanı ve aile dışında yaşayan öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulmuştur. Farklılığın kaynağını yetersiz - yeterli, beceriksiz - becerikli, başarısız - başarılı, maddelerinde aile yanında yaşayan öğrenciler, sabırsız - sabırlı maddesinde aile dışında yaşayan öğrenciler oluşturmuştur. Bir diğer çalışmada Erözkan (2004) lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma düzeyleri ve yaşadıkları yer (köy-şehir) arasında bir fark bulmamıştır. Arslan ve Adana (2010) da öğrencilerin sosyal benlik algılarını belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmada öğrencilerin sosyal benlik algısı puanlarının kalınan yere göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Bu çalışmada düzenli ve sürekli arkadaş grubu olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin sosyal benlik algısı karşılaştırılmış ve düzenli ve sürekli arkadaş grubu olanların, düzenli bir arkadaş grubu olmayanlardan sosyal benlik algısı puanları daha yüksek bulunmuştur. Tutar, Altınöz ve Çakıroğlu (2009) da bireylerin benlik algıları ve bireysel özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmış ve benlik algısı yüksek olan insanların daha yüksek sosyal yeterliğe sahip olduklarını; benlik saygısı arttıkça da

arkadaşlık ilişkilerinin de arttığını ortaya koymuştur. Bu durumu da benlik algısı yüksek bireylerin kendilerini gerçekleştirme konusunda daha cesur ve öz güven sahibi olmaları ve baskın kişilik özellikleri onların sosyal süreçleri daha iyi kullanmasına ve kişisel olarak öne çıkma eğiliminde olmaları olarak açıklamıştır. Bu çalışmada da arkadaş grubu olan öğrencilerin arkadaş grupları ile iletişimde bulunmalarından kaynaklı olarak sosyal benlik algılarının yüksek olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulguları spor yapan ve yapmayan, ailesi ile birlikte yaşayan ve yaşamayan, flörtü olan ve olmayan öğrencilerin sosyal benlik algısı puanları arasında bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Buna göre sporun sosyal benlik algısının gelişimi üzerinde etkisinin olmadığı düşünülebilir. Ayrıca aile yanında ya da aileden uzakta yaşamamanın da sosyal benlik üzerinde etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Buna benzer olarak da flört olup olmaması da sosyal benliği etkilememektedir. Bu değişkenlerin etkisi olup olmadığına yönelik daha fazla araştırma yapılması bulguların genellenebilmesi ya da değişikliğe uğraması önem taşımaktadır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sürecinde ortaya çıkan bulgulardan yola çıkılarak, öğrencilerin üniversite eğitimi kapsamında aldıkları derslerde sosyal benlik algısının geliştirilmesine yönelik etkinliklere katılmalarının sağlanması önerilmektedir. Bu kapsamda çeşitli seçmeli dersler program kapsamına alınabilir. Bununla birlikte öğrencilerin okul dışında da çeşitli boş zaman aktivitelerine katılmalarının teşvik edilmesi ve bu aktivitelere katılımın sağlanması için imkânların yaratılması önerilmektedir. Öğrencilerin arkadaşları ile işbirliği içinde çalışabilecekleri etkinlikler de düzenlenmelidir. Öğrencilerin aynı zamanda okudukları bölümü seçmeleri konusunda da özgürlük sağlanması, bölümlerinden memnun olmamaları durumunda istedikleri bölüme geçişlerinin sağlanması yönünde ek tedbirler alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Antony, M. M., Rowa K., Liss, A., Swallow, S. R., Swinson, R.P. (2005). Social comparison processes in social phobia. *Behaviour Therapy*, 2005;36:65–75.
2. Arslantaş, H., Adana, F. (2010). Üniversite eğitimi nedeni ile geçici göç yaşayan öğrencilerin kendilik algıları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 17-22.
3. Bayat, B. (2003). Bireylerin Benlik Algısı (Benlik Tasarımları) Sistemi ve Bu Sistemin Rolü. Kamu İş, C.:7, S.:2, 2003. <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/7219.pdf>.
4. Bayat, B. (2003). Bireylerin benlik algısı (benlik tasarımları) sistemi ve bu sistemin davranışları üzerindeki rolü. *Kamu Dergisi*, 7 (2), 123-137.
5. Baymur, F. (1997). Genel Psikoloji. İnkılâp Yayınları, İstanbul.
6. Berkem, M. (2001). Dalış sporu eğitim süreci içindeki öğrencilerle eğitmenlerin ruhsal farklılıkları. *Klinik Psikiyatri*, 4, 38-41.
7. Brewer, M.B. (2003). Optimal Distinctiveness, Social Identity, and the Self. In M. Leary and J. Tangney (Eds.), *Handbook of Self and Identity*. (pp 480-491).
8. Cevher, F. N., Buluş, M. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 28-39.
9. Corning, A. F., Krumm, A. J., Smitham, L. A. (2006). Differential social comparison processes in women with and without eating disorder symptoms. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 338–349.
10. Demir, R., Engin, E., Acıkel, E., Orener, C., Çağlar, S. (2006). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi bashemsirelerinin yönetim becerilerini algılamaları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 26-10-2010 tarihinde med.ege.edu.tr/hemsirey/ çalışma.
11. Dindar, İ, Özen, M., Türkmen, A., Akbaş (2005). Lise öğrencilerinin kendilerini değerlendirme durumları ve etkileyen etmenler. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8, 22-28.
12. Dibb, B., Yardley, L. (2006). How does social comparison within a self-help group influence adjustment to chronic illness? *A Longitudinal Study Social Science and Medicine*, 63, 1602–1613.

13. Dijke, M.H. van, Poppe, M. (2003). Preferred changes in power differences: Effects of social comparisons in equal and unequal power relations. *Journal of Experimental Social Psychology*, 39, 149-160.
14. Djikic, M., Langer, E. J. (2007). Toward mindful social comparisons: When subjective and objective selves are mutually exclusive. *New Ideas in Psychology*, 25, 221-232.
15. Ergil, D. (1994). İnsan ve Toplum. Turhan Kitabevi. Ankara.
16. Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 13, 1-18.
17. Festinger, L. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. *Human Relations*, 7, 117-140.
18. Furnham, A., Dowsett, T. (1993). Sex differences in social comparison and uniqueness bias. *Personality and Individual Differences*, 15(2), 175-183.
19. Gün, E. (2006). Spor yapanlarda ve yapmayan ergenlerde benlik saygısı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
20. Jones, S. C., Regan, D. T. 1974. Ability evaluation through social comparison. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10: 133-146.
21. Kapıkıran, N. A. (2003). İdeal ve gerçek benlik kavramı ölçeğinin güvenilirliği ve geçerliği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Dergisi*, 16, 14-25.
22. Karasar, N. (1998) Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara. Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
23. Köknel, Ö. (1995). Hoşgörünün Ruhsal-Toplumsal Temelleri. Hoşgörü ve Eğitim. T. E. D. Yay. Ankara.
24. Köknel, Ö. (1995). Kisilik. Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.
25. Kruglanski, A.W., & Maysseless, O. (1987). Motivational effects in the social comparison of opinions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 834- 842.
26. Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Çocuklarda benlik gelişimi. okulweb.meb.gov.tr/10/07/653804/cocuklarda_benlik_gelisimi.doc.
27. Milli Eğitim Bakanlığı (2012). http://okulweb.meb.gov.tr/35/02/959733/dikkat_eksikligi_hiper_.htm

28. Myers, D. G. (1978). Polarizing effects of social comparison. *Journal of Experimental Social Psychology*, 14, 554-563.
29. Neighbors, C., Knee, C. R. (2003). Self-determination and the consequences of social comparison. *Journal of Research in Personality*, 37, 529-546.
30. Öksüz, E., Malhan, S., Özcan, C. (2004). Üniversite öğrencilerinde alkol kullanımı ve sosyoekonomik, sosyal karşılaştırma özellikleriyle ilişkisi. IX. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Özet Kitabı, Ankara, 3-6 Kasım, 434.
31. Renick, M. J., Harter, S. (1989). Impact of social comparisons on developing self-perceptions of learning disabled students. *Journal of Educational Psychology*, 4, pp. 631-638.
32. Rogers, C. R. (1983) "Empatik Olmak Değeri Anlaşılmamış Bir Varoluş Şeklidir, Çev. Akkoyun, F". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16, 103-124.
33. Sayıner, B., Savaşan, B., Sözen, Köknel, Ö. (2007). Yükseköğretim gençliğinin benlik algısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 253-265.
34. Sanders, G. S. (1982), The effects of social comparison on ability evaluations. *European Journal of Social Psychology*, 12, 63-74.
35. Silah, M. (2000). Sosyal Psikoloji. Gazi Yayıncılık, Ankara.
36. Strahan, E. J., Wilson, A. E., Cressman, K. E. & Buote, V. M. (2006). Comparing to perfection: How cultural norms for appearance affect social comparisons and self-image. *Body Image*, 3, 211-227.
37. Şahin, N. H., Basım, H. N., Çetin, F. (2009). Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 153-163.
38. Sahin, N. H., Durak, A. ve Sahin, N. (1993). Sosyal Karşılaştırma Ölçeği: Bilissel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
39. Şahin N. H., Durak, A., Yasak, Y. (1994) Interpersonal style, Loneliness and depression. 23 rd International Congress of Applied Psychology, Book of Abstracts, Madrid: July, 17-22, 209.
40. Şahin N., Şahin N. H. (1995). Dimensions of concerns: the case of Turkish adolescents. *J Adolesc*, 18, 22-44.

41. Şahin, N. H., Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame and depression in relation to sociotropy and autonomy. Paper presented at the World Congress of Cognitive Therapy, June 17-21, Toronto, Canada.
42. Tutar H., Altınöz M., Çakiroğlu, D. (2009). İşgörenlerin kendilik algılarının bireysel özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 21-27.
43. Weary , G. Elbin , S. Hill , M. G. (1987). Attributional and social comparison processes in depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 605- 610.
44. Zanna, M. P., Goethalls, G. R., & Hill. J. F. (1975). Evaluating a sex-related ability; Social comparison with similar others and standard setters. *Journal of Experimental Social Psychology*, 11, 86-93.

EK 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU**Değerli öğrenciler;**

Bu araştırma, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu araştırma kapsamına alınan siz katılımcıların sosyal benlik algılarını belirlemek amaçlanmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler, araştırmanın amacı olan bilimsel çalışma dışında kullanılmayacaktır. Anket formlarını doldururken kimliğinizi belirten herhangi bir ibareye gerek yoktur. Bu araştırmada iki farklı form kullanılmaktadır, bunlar;

1.Bölümde kişisel bilgilere yönelik sorular bulunmaktadır. Soruların altında bulunan seçeneklerden size uygun olanı işaretlemeniz uygun olacaktır.

2.Bölümde siz katılımcıların sosyal benlik algılarını ölçmek için “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği” bulunmaktadır.

Araştırmaya gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Zeka PEHLEVAN
Danışman

Okt. Mehmet BİLBEK
Yüksek Lisans

Öğrencisi

I. BÖLÜM

Cinsiyet:	☐ Kadın	☐ Erkek
Yaş:		
Fakülte/Yüksekokul:	☐ BESYO	☐ EĞİTİM FAK.
Bölüm:	☐ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	
	☐ Sınıf Öğretmenliği	
	☐ Resim Öğretmenliği	
	☐ Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	
Sınıf:	☐ 1. Sınıf	
	☐ 2. Sınıf	
	☐ 3. Sınıf	
	☐ 4. Sınıf	
Herhangi bir spor dalı ile aktif uğraşıyor musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır
Serbest zamanlarınızda ilgilendiğiniz bir hobiniz var mı (dans, tiyatro, gezi vb.)	☐ Evet	☐ Hayır
Yaşadığınız yer:	☐ Aile yanı	☐ Aile dışı
Ailenizin aylık gelir seviyesi:		
Flört ettiğiniz bir arkadaşınız var mı?	☐ Evet	☐ Hayır
Ait olduğunuz düzenli ve sürekli bir arkadaş grubunuz var mı?	☐ Evet	☐ Hayır
Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır
Okuduğunuz bölümü isteyerek mi seçtiniz?	☐ Evet	☐ Hayır
Akademik başarı düzeyiniz nedir?	☐ Zayıf	☐ Orta
		☐ İyi

II. BÖLÜM SOSYAL KARŞILAŞTIRMA ÖLÇEĞİ (SKÖ)*

Sizin de bildiğiniz gibi, hepimiz zaman zaman kendimizi diğer insanlarla karşılaştırır ve bazı değerlendirmeler yaparız. Bu değerlendirmeler sonucunda kendimizle ilgili bazı fikirler ediniriz. Sizin de kendinizle ilişkili bazı görüşleriniz mutlaka vardır. Lütfen, aşağıdaki sıfatların her birinde, sizi en iyi yansıtan rakamın üzerine (X) işareti koyunuz.

① Sol taraftaki boyuta en yakın olmayı ifade eder.

⑥ Sağ taraftaki boyuta en yakın olmayı ifade eder.

Sol							Sağ	
1.	Yetersiz	①	②	③	④	⑤	⑥	Yeterli
2.	Beceriksiz	①	②	③	④	⑤	⑥	Becerikli
3.	Başarısız	①	②	③	④	⑤	⑥	Başarılı
4.	Sevilmeyen biri	①	②	③	④	⑤	⑥	Sevilen biri
5.	İçedönük	①	②	③	④	⑤	⑥	Dışadönük
6.	Yalnız	①	②	③	④	⑤	⑥	Yalnız değil
7.	Dışta bırakılmış	①	②	③	④	⑤	⑥	Kabul edilmiş
8.	Sabırsız	①	②	③	④	⑤	⑥	Sabırlı
9.	Hoşgörüsüz	①	②	③	④	⑤	⑥	Hoşgörülü
10.	Söyleneni yapan	①	②	③	④	⑤	⑥	İnsiyatif sahibi
11.	Korkak	①	②	③	④	⑤	⑥	Cesur
12.	Kendine güvensiz	①	②	③	④	⑤	⑥	Kendine güvenli
13.	Çekingen	①	②	③	④	⑤	⑥	Atılgan
14.	Dağınık	①	②	③	④	⑤	⑥	Düzenli
15.	Pasif	①	②	③	④	⑤	⑥	Aktif
16.	Kararsız	①	②	③	④	⑤	⑥	Kararlı
17.	Antipatik	①	②	③	④	⑤	⑥	Sempatik
18.	Boyuneğici	①	②	③	④	⑤	⑥	Hakkını arayıcı

*Gilbert, P., Allan, S., & Trent, D. (1991).

Uyarlayanlar: Şahin, N. H., Durak, A. ve Şahin, N. (1993)

ÖZGEÇMİŞ

20.02.1959 tarihinde Adana'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Adana'da tamamladı. 1984 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nü bitirdi. 1986 yılında Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nde okutman olarak göreve başladı. Halen Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda görevine devam etmektedir. Uzmanlık alanı hentbol, yardımcı uzmanlık alanı futboldur. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

Adres:
Çukurova Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Balcalı/Adana
e-posta: mbilbek@cu.edu.tr